

1/2023

Český Banát

časopis českých krajanů v Rumunsku a Srbsku

Pro krajanů zdarma

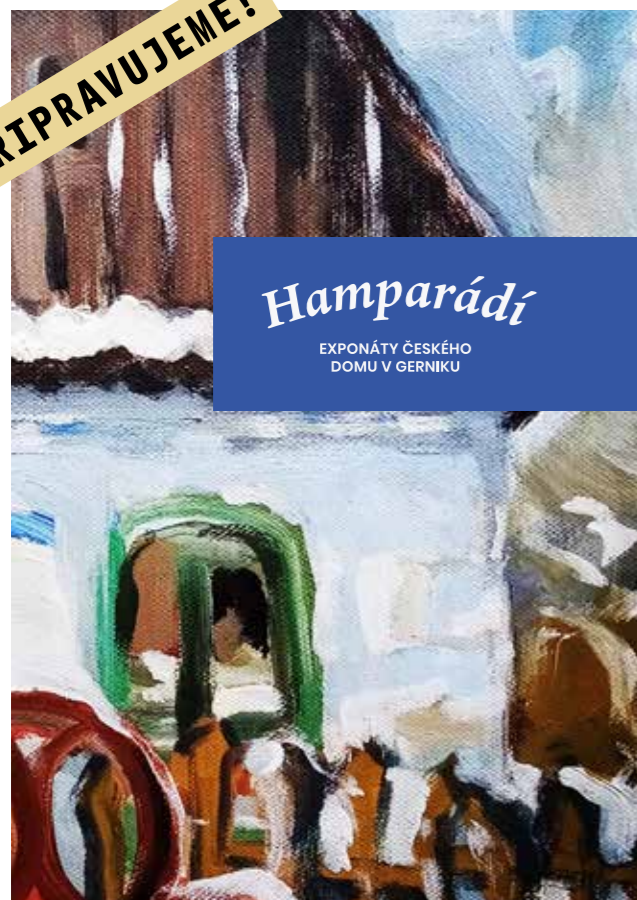
**Rozhovory s výherci
Banátského výrobku
roku 2022**

**Lonští a letošní
stážistů programu
Erasmus+**

**Aktuality
z Českého
Banátu**

**Povídka
od Anny Pec
Sušenky**

PŘIPRAVUJEME!

Hamparádì

EXPONÁTY ČESKÉHO
DOMU V GERNIKU

PŘIPRAVUJEME!

Dvě století Svaté Heleny

U příležitosti oslav 200 let Svaté Heleny si v 19 kapitolách od 21 autorů můžete přečíst vše o Svaté Heleně od historie, tradic a stavitelství, přes hospodářství, zemědělství a stravu až po zvířata, rostliny a jeskyně.

PŘIPRAVUJEME!

Banátská kuchařka Svatá Helena

Co takhle uvařit si *praženku*, *kucmoch* nebo *kuli*? V neděli pak máčidlo nebo *naplněného kohouta*? A po vydatném obědě se ještě zakousnout do *pogáčků* nebo *helenských rohlíčků*? Již brzy podle naší kuchařky!

Nevíte, co je to *flankáč*, *batóza*, *chebdí* nebo *kolmajz*? Že nemáte ponětí, jak naši předci používali *dědka*, *posadu* či *cívky* na *vodenice*? Již brzy se dočtete v naší knize o exponátech z Českého domu Gernik.

Setkání krajanů u sochy sv. Urbana v Bele Crkvi
Foto: Alena Havlová

Milí čtenáři,

máme radost, že vám i v dalším roce můžeme přinést inspirační čtení. Toto číslo je v mnoha ohledech jedinečné. Přinášíme vám totiž rozhovory s historicky prvními výherci soutěže Banátský výrobek roku, kteří uspěli v loňském roce. Zároveň máte poslední příležitost přečíst si články od Standy Havla, učitele u krajanů v Srbsku, který letos v srpnu po neuvěřitelných šesti letech v této funkci končí. Rádi bychom mu poděkovali za spolupráci a za vše cenné, co pro krajany v Bele Crkvi a jejím okolí udělal.

Poprvé vám také můžeme představit dětský text z české základní školy v Rumunsku, který uspěl v České republice. Jedná se o povídku *Sušenky*, kterou napsala třináctiletá Anna Pec ze Svaté Heleny a za níž dostala Zvláštní ocenění poroty v 10. ročníku celostátní literární soutěže Čapkoviny.

A samozřejmě vás čekají články našich stážišťů, aktuality z vesnic a mnoho dalšího. Hezké čtení!

Klára Jíchová (Svatá Helena, Gernik)
Alexandr Gajdzica (Eibenthal)
Stanislav Havel (Bela Crkva, České Selo, Kruščice, Vršac)

Navštivte nový web

ENCYKLOPEDIE ČESKÉHO BANÁTU
infobanat.cz

Informace o historii a reáliích
ve vesnicích rumunského Banátu

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Český Banát

občasník pro krajany v českých vesnicích v Rumunsku a Srbsku

Rídí redakční rada ve složení: Klára Jíchová (Základní škola Gernik, Základní škola Jana Amose Komenského Svatá Helena), Alexandr Gajdzica (Základní škola Eibenthal), Stanislav Havel (Bela Crkva, Česko Selo, Kruščice, Vršac)

Kontakt: jichovaklara@seznam.cz, agajdzica@seznam.cz, havelstan@gmail.com

Jazyková korektura: Anežka Libánská, Radim Schottl

Grafická úprava: Jana Baldová (jana.baladova@seznam.cz)

Toto číslo vydal: Český Banát, z. s. s finanční pomocí MZV ČR

Náklad: 700 ks

Uzávěrka tohoto čísla byla: 30. 4. 2023

Toto číslo vychází s finanční podporou MZV ČR

Foto na titulní straně: Čeští krajané při bohoslužbě u svatého Urbana v Bele Crkvi, foto Alena Havlová

Obsah

Duchovní slovo: Rovnováha v našem životě	5
Domečky ze dřeva: Rozhovor s Dorelem Copciucem	6
Višňovka roku 2022: Rozhovor s Elisabetou Havlicec	8
Voskované sýry: Rozhovor s Ivou Merhautovou	10
Výlet do srbského Banátu	12
Proměny srbského Banátu	14
Eibenthal sobě	16
Cesta k Banátskému Betlému	18
Hajda do Banátu!	21
Svatá Helena	22
Buně!	23
Chybí mi tu jen kočka	24
Ohlédnutí za stáží v Banátu	25
Zachycení historie a kultury Svaté Heleny ve Školské kronice Jana Schlögla z roku 1934	26
Český Banát na fotce	28
Aktuality Rumunsko	31
Rozsviť duši, Banáte!	35
Aktuality Srbsko	36
Sušenky	39
Záhada klíče	40
Závod česko srbského přátelství na kolech do Českého Sela	42

Duchovní slovo: Rovnováha v našem životě

Jsou lidé, kteří se cítí velmi dobře v ruchu velkého města, mezi mnoha lidmi, a jsou lidé, kteří vyhledávají spíše malou osamocenou chaloupku v horách a lesní klid.

Myslím, že roste počet těch lidí, co pracují a hromadí až do 50 nebo 60 let a potom si vyhledávají nějaký klidný koutek v tomto světě... Nebo právě v rumunském Banátě, kde Češi žijí, jak se možná v České republice žilo před dvěma staletími!

A přece... Jsou v Banátě mezi českými osadami vesničky tradičnější a jsou také vesničky modernější. Jsou místa, kde tradice má hlubší kořeny, a jsou i místa, kde pokrok a nejnovější technologie razí svou cestu. Někdo chce mít všechno při ruce: telefon, internet, restauraci, divadlo, kamarády... Někdo si představuje, že by nemohl bez toho všeho žít. A přece... je to možné! Máme v Banátě učitele z České republiky, kteří tady už účinkují několik let. A nejenže to přežili, ale dobře se tady i začlenili a přilnuli k tomuto místu. Potom, když se konečně navrátí do své vlasti, přece se sem vrací hnedle každý rok.

Je to otázka rovnováhy. Rovnováha v našem životě, tělesném i duchovním, ve všem, co děláme. Jinak řečeno, je to ta prostřední cesta, po které máme jít, aby nám bylo dobře. Rovnováha mezi tradicemi a pokrokem, mezi prací a odpočinkem...

Nemusíme se držet tradic tak, že zavrhneme veškerý pokrok, který nám zlehčuje život a umožňuje nám komunikovat s příbuznými, kteří jsou daleko. A nemusíme upadnout do vytrženi před pokrokem a nejnovější technologií tak, že zavrhneme tradice, které jsou našimi kořeny a neustále nám připomínají, odkud pocházíme. Jsou dobré, ale i ne zrovna tak dobré tradice. Je dobrý a také škodlivý pokrok. Zkusme si v tom udržet rovnováhu. Někdy se to podobá člověku, který jde po úzkém lanu (provaze) nataženém přes hlubokou propast. Ale to je ta cesta, která udržuje naši životní rovnováhu.

Rovnováha mezi starým a novým. Udržet si to staré, naše kořeny, a přijmout to nové, co nás občerstvuje a inspiruje k tvořivosti a stále novým vynálezům. Zdravý strom je ten, který má kořeny dobře začleněné do země (tradice) a zároveň vyhání rok co rok nové větvičky do výšky (pokrok). Jedno bez druhého se neobejde. Tradice a pokrok se dobře shoduje a doplňuje. To platí i pro církve. A to platí i tady v Banátě! •

Josef Přelouček
gernický farář

Domečky ze dřeva

Rozhovor s vítězem soutěže Banátský výrobek roku 2022
Dorelem Capciucem

Pan Dorel Capciuc s výrobkem a diplomem

Dorel Capciuc, talentovaný výrobce z Nové Moldavy, si odnesl titul Banátský výrobek roku 2022 v kategorii Řemeslný výrobek. Soutěže se zúčastnilo téměř 100 výrobků, které poslalo 29 krajanů z Rumunska i Srbska. Vítězství bylo pro pana Capciuca překvapením a nechybělo nadšení a hrdost na vlastní úspěch. Jeho dřevěné modely, zejména domečky a kostely ze dřeva a špejle, si získaly srdce poroty a zasluženě zvítězily. Přinášíme vám rozhovor s panem Capciucem, ve kterém se dozvíme více o jeho koníčku a vášni pro práci se dřevem. Při rozhovoru nám ochotně tlumočila jeho manželka, paní Johana Capciuc.

Co Vás přivedlo do Českého Sela? Kde jste vzal nápad stavět domečky?
Od malinka se mi líbilo pracovat se dřevem. Když jsem byl malý, pásával jsem krávy, a tak jsem s nožkem otesával dřevem, dělal například hlavy a různé věci.

Kdy jste vyrobil první domeček?
První byla vyrobená v roce 1970 katedrála z Temešváru. Ty jsem vyrobil celkem tři. Jednu katedrálu mi trvalo vyrobit čtyři měsíce. Mezi tím jsem pak vyráběl různé menší domečky, ale ty jsme všechny postupně rozdali jako dárek. Potom jsem s tím na dlouho přestal. Tak nějakých 35 roků tam byla pauza.

Teď to jsou zhruba tři roky, co jsem se do toho znovu pustil. Jak začala pandemie, nemohl jsem jít ven a něco jsem musel dělat, tak jsem si sehnal špejle a začal jsem. Nejprve jsem postavil jeden domek, pak druhý. Jakmile někde vidím špejle, tak si je hned nakoupím.

Podle čeho si vybíráte, co postavíte? Co bývá nejčastěji předlohou?
Nejprve začnu malovat předlohu. Myslím a najednou mě něco přijde, pak nad tím zase přemýšlím a zase mě něco napadne. U té katedrály z Temešváru jsem měl předlohu, ale jinak stavím tak, jak mě to zrovna napadne.

„Nejvíce vyrábím kostely, ty mě hodně táhnou. A pak studny.“

Odráží se ve stavbách nějak rumunská architektura nebo nějaké rumunské stavební prvky?
Když si začnu dělat projekt, tak myslím na to, aby to nebylo ani veliké, aby to bylo hezké, barevné, vzpomínám, co jsem kde viděl, a dávám dohromady z více staveb. Neberu to, že tak to musí být, přemýšlím nad tím, aby to nějak vypadalo.

Jaký materiál používáte?
Bambusové špejle všelijaké, dřevěnou desku čtyři milimetry tlustou na podklad, brusný papír a lepidlo.

Proč zrovna bambusové špejle?
Ty se dají snadno sehnat a jsou levné.

Jaký je proces výroby?
Nejprve vyrobím stěny, které poté spojím, a pak je přilepím na podklad. Někdy mně to vezme až celý měsíc, když jsou ty stavby větší, a někdy si řeknu a celý den na tom dělám a chci

Vyrobené domečky

to tím dřív dokončit. Takže když jsou ty stavby pomenší, tak udělám i tři za měsíc. Někdy začnu i dvě zároveň. Například to, nechám usušit, nadělám si jednotlivé kousky. Ale když je to větší a je to komplikovanější, tak to pak pracuju jenom na jedné a ta mně někdy vezme až celý měsíc nebo víc. Než to naměřím, než to všechno vyrobím, tak to trvá. Takový menší kostelík trvá měsíc, ale to když není manželka doma. To si potom všechno rozbalím a mám více místa.

Od kdy jste začal používat kamínky na svých domečcích jako dekoraci?
To už jsem používal dřív, ale neměl jsem takovéhle velikosti. Byly větší a ostřejší. A tyto kamínky jsou dovezené až z Rakouska z řeky. Manželka si řekla, že jsou pro to dobré, takže ty mně ručně nasbírala.

„Konečně, za takový čas, který to dělám, jsem dostal takové uznání.“

Jaké typy staveb vyrábíte?
Nejvíce vyrábím kostely, ty mě hodně táhnou. Mám tam i větší. A pak studny. Ty jsou takové starodávné. Co my ještě pamatujeme. Kdo měl studny, tak to bylo něco jako vzácného. A potom ty domečky, ale ty už méně. Na prvním místě jsou kostely, těch dělám víc než jiné. Dřív jsem dělal větší, teď dělávám takové menší.

Jaká stavba je největší?
Největší je katedrála z Temešváru. Na tu jsem nejvíce hrdý. Tam jsem chtěl,

aby to vyšlo přesně tak, jaká skutečně je. Když pak dělám druhou, tak tam už si něco přidám, nebo odeberu, ale u té první jsem chtěl, aby to vyšlo přesně.

Jaká byla nejtěžší na postavení?
Jedna velká vila. Do té, když jsem se dal, tak ta byla taková složitější a dala nejvíce práce.

Jaká je vaše nejoblíbenější stavba?
Tento malý kostelík. Ten jsem udělal teď.

Nejnovější kostelík

Proč zrovna tento kostelík, je to nějaký konkrétní?
Ne, to je tak, jak mi to přišlo. Ten kostelík mi něco říká, táhne mě to k němu. Cítím z něj takovou energii.

Co s těmi domečky dál děláte?
Prozatím jsme prodali dva malé koste-

líčky, protože se líbily. Ne každý to totiž ocení, ale kdo to má rád a vidí v tom tu práci, tak si jej koupí. Já to nedělám pro peníze, ale proto, že se mi to líbí. Ale manželka říká, že to nemáme kam dávat, a musím se někdy zastavit a něco třeba prodat. Většinou je ale darujeme.

„Byl jsem z toho šťastný a rád ještě několik dní.“

Jaké jsou vaše plány do budoucna?
Na to jsem ještě nemyslel. Zatím budu dál vyrábět a co bude dál, nechám to na manželce, jak ona řekne. Teď jsme zkusili tu soutěž.

Jak jste se o té soutěži dozvěděli a co vás motivovalo se do ní zapojit?
Paní učitelka Klára nám napsala ohledně panenek mojí manželky, aby tam nějaké dala. Pak nás napadlo dát tam i ty domečky. Poslali jsme jí nějaké fotky a ona řekla, že by bylo krásné tam nějaké dát. Tak jsme jich tam pár poslali.

Jak jste se dozvěděli o výhře? Jaký jste měl pocit?
Oni to dali na stránky Facebooku. Teď už nevím přesně, kdo to tam dal. Tam bylo takové krátké video, kde říkali, kdo se jak umístil, a potom nám někdo volal. Byl jsem z toho šťastný a rád ještě několik dní. Nemohl jsem tomu věřit a radostí jsem plakal. Konečně, za takový čas, který to dělám, jsem dostal takové uznání. To jsem nečekal. •

Rozhovor vedl Radim Schottl
stážista programu Erasmus+,
Svatá Helena

Višňovka roku 2022: Rozhovor s Elisabetou Havlicec

O nejlepší višňovce prvního ročníku soutěže jsme si popovídali s Elisabetou Havlicec z Eibenthalu.

O nejlepší višňovce prvního ročníku soutěže jsme si popovídali s Elisabetou Havlicec z Eibenthalu.

Jak vnímáš své vítězství v prvním ročníku soutěže Banátský výrobek roku?

Do soutěže jsem přihlásila višňovku, ořechovku i kdoulovici, ale ani jsem si nedoufala. Říkala jsem si, no to víš, moje to nebude, protože višňovek je tady spousta, konkurence je velká. Říkala jsem si, že to bude pro mě taková zábavka, že si to připravím, odnesu a uvidím jak to dopadne. To víte, že jsem měla velkou radost, když jsem slyšela, že jsem vyhrála. Když jsem uslyšela své jméno, tak jsem měla velké emoce, protože jsem si nikdá nemyšlela, že to budu já.

Jak ses vlastně dostala k výrobě své vlastní višňovky?

Višňovku jsem začala dělat díky mé sestře Mariuci. Do roku 2016 jsme byli odjetí v Česku, pak jsme se vrátili a ona mi říkala, abych zkusila udělat višňovku na prodej. Tak jsem jí řekla, že to zkusím, abych neseseděla zdarma. První rok, v roce 2017, jsem měla asi 10 litrů. Šli jsme na dovolenou a na prodej jsem ji nechala Mariuci a řekla jsem, ať ji teda zkusí prodat. Ona mi pak na dovolenou volala, či nemám víc, že se prodala. Další rok jsem si řekla, že máme hodně višní, tak zkusím udělat višňovky víc. Ale prodávám druhý rok, víc ne. Dřív jsem to dělala pro sebe, protože jsem se i bála, že já s tím nejsem, ale pak jsem si řekla, že to zkusím. Co si udělám pro sebe i to

prodám. Z toho dám přátelům, kamarádům i na prodej.

Dělala se višňovka u vás doma? Naučila ses její výrobě v rodině?

Ano, ano, i tatínek ji dělal doma pro sebe. Dělal višňovku z hlavy, nějak to věděl od babičky, jak se to dělalo dřív. Od mého otce, z domova, jsem věděla, že nejlepší je, ať máš na výrobu višňovky domácí slivovici, že je dobré držet višňovku v damižonech a taky to, že když se višňovka z damižonu nalévá, třeba ji promíchat, aby se mohly vyndat višně, protože ty se vyndávají těžko, když není vytáhlá višňovka.

Takže se držíš při výrobě višňovky stejné receptury jako tvůj otec?

Ne, ne. Já mám svůj recept, ale taky ho

nemám napsaný, dělám ho z hlavy, protože tak to dělám pořád, mám svoji míru. Višňovku jsem si vyzkoušela udělat několikrát, a pak jsem si řekla, že tahle verze je asi nejlepší. Prvně jsem dala ochutnat příbuzným a kamarádům.

Nemusíš nám přesně říkat, jakou máš recepturu, ale mohla bys vysvětlit, jak se višňovka vlastně dělá? Nejdřív potřebuješ smíchat višně a drobet cukru, než se udělá sirup. Ten se musí promíchat každý den, a to víc než tři týdny. Musí být uložený ve stínu, mimo slunce. Pak se dává slivovice i koření, ale já žádné koření nedávám. Co je důležité, je ta slivovice, hodně záleží jakou slivovici dáš. My dáváme jenom naši ze slívách. Receptura je od manžela, který ji také pálí, já mu slivovici pomůžu jenom nasbírat. Máme je kolem domu i v zahradce. Je to 100% domácí produkt, nic na výrobu nekupujeme. Kvůli tomu ani slivovici neprodáváme, protože ji máme pro sebe a pro náš alkohol.

„Višně ze starých stromů jsou menší, ale chutnější.“

To je nádhera, když koukám proti světlu na tu skleničku s višňovkou. Má barvu jako rubín, krásně tmavě červenou.

Ano, višňovka musí mít barvu! Skrže chuť, ale i barvu jsou nejdůležitější višně.

Když říkáš, že jsou dobré višně základ višňovky, odkud višně bereš ty?

Višně bereme z naší zahrady v Zaznamanech. Tam máme velkou zahradu, je to už přes 20 let, co ji mám koupenu. Jsou to staré stromy višní, višňovka z mladých, co máme tady u domu, to není ono. Ony jsou větší, ale nebarvějí tolik, ani tak nechutí. Jsou dobré spíš na povidla, marmeládu, džem. Višně ze starých stromů jsou menší, ale chutnější. Višni je ale do višňovky třeba skutečně hodně. Potřebuji višni na kýble, ne 2–3 kg. Se sbíráním višni začátkem léta mi pomáhá manžel, ale jinak dělám višňovku sama.

Slyšela jsem, že podle višní v láhvi se dá poznat dobrá višňovka. Kolik višní v ní má být?

Do 50 až 75 litrového damižonu dáme všechny natrhané višně a nikdy je nevytahuju. Když odlévám višňovku, do láhve dám jenom drobet. Čím víc je višňovka uložena s višněmi, tím líp.

Chystáš se někomu svůj recept na višňovku předat?

Ano, synovi.

S výhrou v soutěži jsi kromě čestného titulu získala také plaketu, nálepky a na festivalu budeš mít možnost prodávat na dobrém místě v centru, jestli budeš chtít. Využiješ to?

No to víš, že jo. Předtím jsem prodávala u mojí sestry, ale tenhle rok to určitě využiju.

Plánuješ se zapojit také do druhého ročníku soutěže Banátský výrobek roku?

Asi zkusím s jiným likérem. Kdoulovici nebo rybíz. Ale kdoulovici je strašná babračka. Je těžké něco z kdoulí udělat. Je třeba je oloupat, nakrájet na maličký kousky a pak zase uložit do damižonu. Přidáš cukr a pak tři měsíce promícháváš.

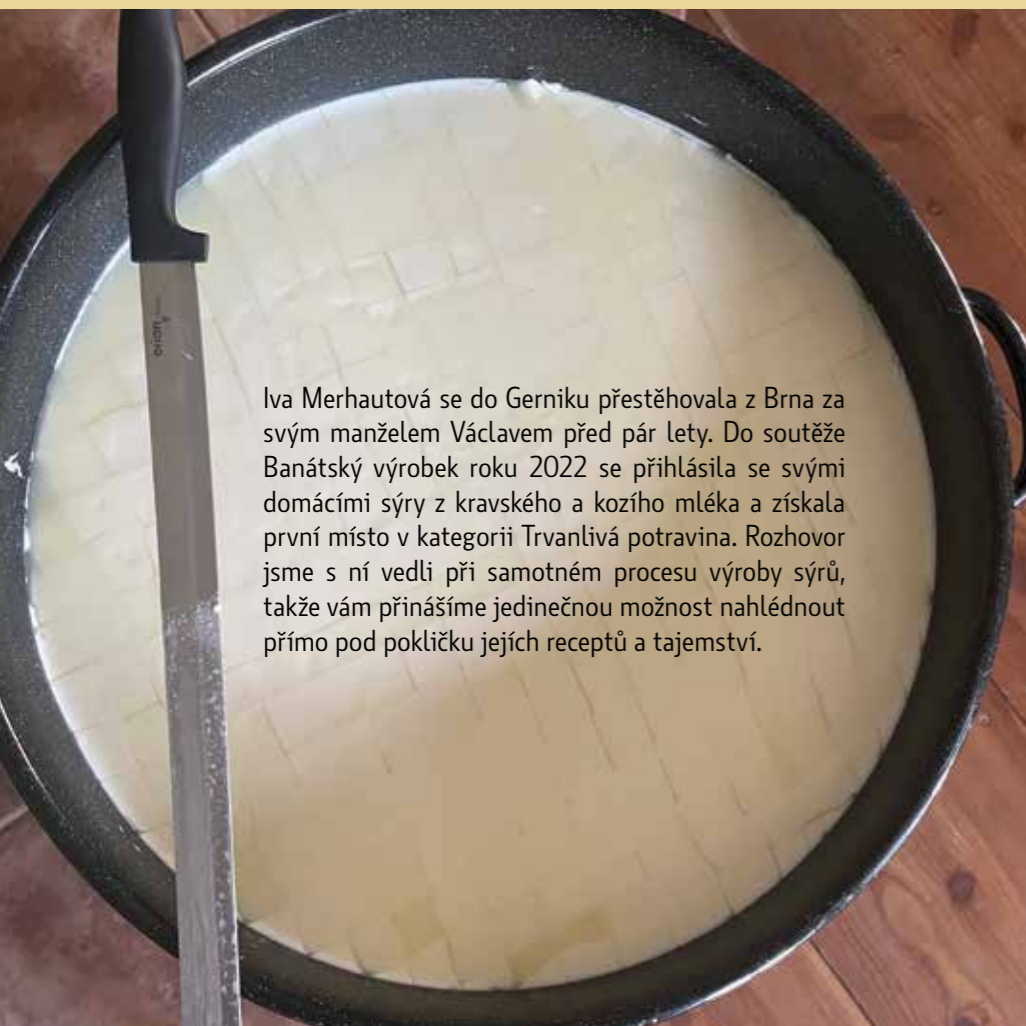
Dáš na závěr nějakou radu všem, kteří chtějí také takovou dobrou višňovku, jako máš ty?

Starší stromy nesou míň, ale vydají to nejlepší. A s ničím nespěchejte! •

Rozhovor vedla Klára Ondrigová, stážistka programu Erasmus+, Eibenthal

Voskované sýry

Rozhovor s Ivou Merhautovou, výherkyní
Banátského výrobku roku 2022

Iva Merhautová se do Gerniku přestěhovala z Brna za svým manželem Václavem před pár lety. Do soutěže Banátský výrobek roku 2022 se přihlásila se svými domácími sýry z kravského a koziho mléka a získala první místo v kategorii Trvanlivá potravina. Rozhovor jsme s ní vedli při samotném procesu výroby sýrů, takže vám přinášíme jedinečnou možnost nahlédnout přímo pod pokličku jejich receptů a tajemství.

Nakrájeno na centimetrové čtverečky

Jak ses dostala k děláni sýrů?

Úplně jako slepý k houslím! Když jsme sem přijeli, tak naši devítileté Rozárce bylo půl roku a bydleli jsme ještě u babičky a u dědy. A Ivo Fík Dokoupil z Člověka v tísní sem zrovna úplně náhodou přivezl sýraře od Olomouce a že bude učit lidi dělat sýry právě tak, aby se daly zavoskovat. Protože tady to všichni dělají způsobem, který je sice jednoduchý a rychlý, ale uchovat se pak sýry dají jenom tak, že se ponoří do slaného nálevu. To znamená, že když se sýry

udělají, jsou tak akorát nasolené. A čím jsou starší, tak jsou slanější a slanější a tvrdší. Aby se nezkazily, tak musí ležet v soli. Od sýraře se lidi mohli naučit dělat polotvrdé sýry, které se dají zavoskovat a tak se uchovat. Ale tehdy o to nikdo neměl zájem, nikoho ve vsi to nezaujalo. Já nad tím strávím čtyřikrát pětkrát tolik času než oni, když to rychle zasýří. Takže to všechny asi odradilo, že je to časově náročnější. Protože jsem neuměla dělat sýry nijak, tak jsem se to takhle naučila a začala to občas dělat.

Takže to, čím se ty tvoje sýry liší – kromě toho, že jsou pořád stejně slané – je to zabalení ve vosku?

Vlastně je to potravinářský parafín, není to vosk. Ještě se sýry dají zatavovat a vakuovat, ale to je mi nesympatické zase kvůli plastům. Možná je to dobré, třeba když se udělají sýry obalené v nějakých bylinkách, že jde vidět, jak jsou pěkné. A je to asi i jednodušší. Já velmi často bojuju s tím, že sýr, jak pořád pracuje, tak se občas třeba trochu nafoukne a ty vosky prasknou a převoskovávám to dvakrát třikrát, než se to nějak ustálí. Takže je s tím dost práce, ale zase když se z toho vosk sundá a dobře se umyje, tak se dá používat znovu a znovu. A já nechci zbytečně používat plasty, které se použijou jednou a vyhodí.

„Já nad tím strávím
čtyřikrát pětkrát tolik
času než oni, když to
rychle zasýří.“

Čím začíná celý proces výroby sýrů?

Nejdřív si vyvařím formičky a hrnce, aby to bylo sterilní, pokud možno. Pak si případně udělám test, abych věděla, kolik syříště použít. Ten musím dělat pokaždé, když se nějak změní složení mléka. Pak to ohřeju na přibližně 28 °C, dám tam první kulturu okyselující, hodinu to stojí. Opět si to přihřeju, dám tam chlorid vápenatý, syříště, a zase to 45 minut stojí. Pak to začnu krájet. Jednou, pak za deset minut zase křížem a ona z toho začne postupně vystupovat syrovátka.

Během dvaceti minut se to rozkrájí na centimetrové čtverečky, pak se to zase přihřívá a míchá. Míchat se to musí půl hodiny a pak se to nastrká do formiček.

Tam to stojí další den, aby se to dobře vykapalo. Za den, za dva to voskuju. Když je místo v lednici, klidně to tam může pár dní být a až pak to můžu zavoskovat.

A pak to leží, jak dlouho?

Pak to může ležet i půl roku, ale většinou se to hned prodá. Na podzim, než kozy přestaly dojit, jsem si dělala kozi sýry pro děti. Půl roku jsou ty sýry v lednici a jsou dobré. Naopak některé čím dál lepší. Jsou to takové ty zrající sýry.

Protože tady nemám sklep, kde by byla stálá ideální vlhkost a teplota, aby ty sýry vždycky stejně dozrály, tak jsou pokaždé trochu jiné. Ale zatím si nikdo nestěžoval, vždycky všichni říkají, že jsou dobré, ale vlastně jsou pokaždé asi trochu jiné.

Krájení, aby vystoupla syrovátka

Přihřívání za stálého míchání

Jak ses dozvěděla o soutěži?

Klára říkala, že je nějaká soutěž, tak jestli tam nechci něco poslat. Vlastně to ještě bylo v době, kdy kozy nedojily, protože byly u kozla ve stádě. A zrovna jsme neměli ani žádnou krávu, co by dojila. Takže jsem vzala jeden starší kozi sýr, který jsem měla schovaný pro děti, a na ty kravské jsem si šla k sousedům pro deset litrů mléka, ať teda něco udělám. A narychlo jsem tady vyrobila sýr a poslala no. Taková hurá akce.

Věděla jsi, s kým soutěžíš?

Nevěděla vůbec. Dodneška nevím, kdo tam z Gerniku něco dával.

A jak jsi zjistila, že jsi vyhrála?

Na facebooku bylo video, to vyhlášení. Když jsem si ale pustila to video a vyhlásili tam, že se sýrama vyhrál Václav Merhaut! Ten nemůže sýr ani cítit.

Takže tě tam přihlásili pod jménem tvého manžela?

Jo! Tady je prostě takový patriarchát a Václav zrovna sýry nemusí – cokoli, co jenom smrdí na mlíko, tomu se vyhýbá velkým obloukem.

Já jsem to všechno popsala jako „Merhautovi“, jakože za rodinu. Ale oni tam asi potřebovali dát nějaké to jméno, Merhautů je tu víc. Tak tam prostě napsali Václav Merhaut. •

Rozhovor vedla Anežka Libánská
stážistka programu Erasmus+, Gernik

Plnění formiček

Krajané,

vyhlašujeme druhý ročník soutěže

Banátský výrobek roku!

Už dnes můžete začít chystat po jednom ze svých produktů do každé ze tří soutěžních kategorií:
trvanlivá potravina, alkohol, řemeslný výrobek.

Na podzim se pak opět sejde nezávislá porota a vyhlásí to nejlepší, co v Českém Banátu máme.

Vítězové získají právo označovat své produkty jako Banátský výrobek roku, reklamní prostor v tomto časopisu a další výhody při prodeji a propagaci své produkce.

Přihlášky můžete posílat
na e-mail:
vyrobek@banat.cz

Výlet do srbského Banátu

Chtěli bychom Vám dát tip, jak zažít nevšední dovolenou. Vypracovali jsme návrh originálního výletu za českými krajany do Srbska. V pěti dnech tak můžete poznat mnohé z toho, co je svázáno s Čechy v Srbsku.

Vstup do Českého Sela zdobí vlajky a evropský rozcestník

Den první

Po příjezdu do Českého Sela se ubytujete v Českém domě a poté si můžete prohlédnout místní Etno muzeum Čechů. Při návštěvě českoselského kostela svatého Jana Nepomuckého budete mít pocit, že jste v klasickém českém kostele, kde byste hledali srbštinu jen velmi těžko. Zajímavý je také místní hřbitov, kde se setkáte s originálními českými nápisy a na některých náhrobcích je dokonce napsán i původ českých krajanů. Na závěr bude připravena večeře v Českém domě v balkánském stylu.

Den druhý

Po vydatné snídani v Českém domě se vydáme do městečka Bela Crkva, které kdysi bývalo významným centrem jižního Banátu. Okres Bela Crkva je zajímavý tím, že zde sídlí Česká národní rada (zaštiťující organizace českých spolků v Srbsku) a úředním jazykem je čeština. Navštívíme jeden z nejstarších českých spolků, a to Českou besedu Bela Crkva a také České mediální centrum, které funguje hned v jejím sousedství. A těsně před obědem se podíváme do kostela svaté Anny a vystoupáme na vyhlídku nad městem s názvem Tři Kříže.

Sedm přírodních jezer v Bele Crkvi patří mezi vyhledávané atrakce v celém Srbsku

Oběd bude připraven na belocrkvanských jezerech, kde můžeme ochutnat místní speciality, jako je rybí čorba nebo srbský roštilj. Odpoledne se vydáme na „vandř“ pouští. Deliblatská Pečšara je přírodním parkem, který vznikl větrným přenosem říčních nánosů z Dunaje a je domovem mnoha set živočišných druhů a rostlin. Po velkém výletě nás čeká večeře u řeky Dunaj ve Staré Palance, kde se nachází obdivuhodné široké rameno této řeky nesoucí jméno Labudovo okno.

Den třetí

Po snídani v Českém domě (v Českém Sele) se přesuneme do Kruščice, kde žije početná česká menšina. Po příjezdu do Kruščice je připraveno přivítání místními krajany v tamní České besedě a také prohlídka kostela svatého Václava a místního Etno domu, kde zblízka nahlédnete, jak žili místní Češi před více jak sto lety. Po obědě v České besedě v Kruščici vás čeká volné odpoledne, ve kterém můžete nasávat atmosféru poklidné balkánské vesnice s českou příchuť. Na večer pak bude na programu „družení“ v kruščické besedě s dobrým jídlem a českou písní. Věřte, že bavit se a dobře jíst umí místní opravdu výborně.

V kostele svatého Václava v Kruščici, vysvěceného v roce 1911, jsou dodnes mše svaté v českém jazyce

Česká škola byla v Českém Selu uzavřena v roce 1974 a dnes se zde nachází Etno muzeum Čechů

Den čtvrtý

Po českoselské snídani budeme cestovat do krajského města Vršac a první zastávka bude v místní České besedě. Poté se vydáme po stopách českých evangelíků, které nás zavedou do kostela ve Velikém Središti. Veliké Središte je vesnice, kam přišli čeští protestanté v polovině 19. století z Klobouků u Brna. Po obědě na središtské faře bude následovat velká výzva v podobě výstupu na nejvyšší horu Vojvodiny – Guduříčský vrch – a poté návrat „na Ablian“ (České Selo).

Den pátý

Celý tento den je věnován výletu do Bělehradu, kde vás náš průvodce provede městem a ukáže místa, o kterých místní možná ani nevědí. Po návratu nás čeká rozloučení v Českém Sele a „sbalení kufru“ před cestou domů.

Pokud vás náš návrh výletu do srbského Banátu zaujal, kontaktujte pana Emanuela Vevericu z Českého Sela na email: emibc@seznam.cz a vše můžeme zrealizovat. •

Stanislav Havel

Kruščická etnokuća je původní dům krajanů v Srbsku, kde se dnes nachází malé muzeum a třída pro výuku českého jazyka

Proměny srbského Banátu

V Srbsku působím jako učitel u krajanů již šestým rokem. Za tu dobu došlo k proměnám, které stojí za pozornost.

Při vyslovení pojmu Banát si většina lidí vybaví české krajany žijící v Rumunsku. Mnozí nemají tušení, že Banát s českými krajany leží i v Srbsku za Dunajem. Z potřeby vymezit se a upozornit na svou existenci jsme začali používat pojem srbský Banát.

Češi přicházeli před dvěma sty lety do jednotného Banátu, který byl součástí habsburské říše, a až po první světové válce se toto území rozdělilo mezi Srbsko, Rumunsko a Maďarsko. Termín srbský Banát se za šest let mého života v Srbsku vryl do povědomí nejen místních, ale i těch, co žijí daleko za hranicemi této oblasti. Potvrzuje to i zvýšená návštěvnost turisty.

Pokud byste k nám chtěli zavítat i vy, zde najdete několik užitečných informací. Z Prahy na vás čeká zhruba tisícikilometrová cesta. Po dálnicích i silnicích první třídy se cestuje poměrně pohodlně. Dokonce se aktivně pracuje na nové příjezdové cestě do Českého Sela – je tedy naděje, že od léta 2023 budou hosté do této nejmenší české vesničky v Srbsku cestovat po zbrusu nové silnici. Staré rozbité panelové bloky, které sice vnášely do prostředí kus drsné romantiky, ale také brzy opotřebovaná auta zejména krajanů, co tudy museli cestovat i několikrát denně, zůstanou jen vzpomínkou.

Byť se silnice neustále vylepšují a jsou pohodlně sjízdné, pro zvětšující se počet vozidel přibýlo „gužvy“ (dopravní kongesce, dopravní kolona) a hlavním problémem zůstává hraniční přechod do Srbska, na kterém můžete strávit i několik hodin. Doporučuji využít vstupu mimo trasy dálnice. Necestujte také v době, kdy končí jakékoliv celoevropské prázdniny či svátky. To se totiž „všichni“ Balkánci vrací od rodiny a přátel zpět na svá pracoviště do západní Evropy.

Mapa českých spolků v Srbsku

Po příjezdu do Srbska zůstává povinnost se „prijavit“ (oficiální přihlášení se k turistickému pobytu v Srbsku) na policejní stanici a poté si můžete tři měsíce užívat této krásné země jako turisté. Pro učitele vyslaného z České republiky nebo někoho jiného, kdo chce v Srbsku pracovat, je třeba zařídit si přechodný pobyt na cizinecké policii.

Podle posledního sčítání lidu obyvatel Srbska, a tedy i českých krajanů, ubývá. Mnoho lidí odchází za prací převážně do Rakouska, Německa a České republiky. V době předcovidové se říkalo, že z Bele Crkve odjíždí jeden plný autobus týdně za prací do zahraničí. Snížení počtu žáků a studentů na mých hodinách češtiny bylo citelné.

Navzdory úbytku krajanů však českých spolků za dobu mého působení v Srbsku přibýlo. Z těch nejstarších oslavily sto let existence besedy v Bele Crkvi a Kruščici. Vznikla i řada spolků nových. Na stránkách českého velvyslanectví v Bělehradě můžete najít například tyto nové spolky a sdružení: Češi jihovýchodního Srbska, Českou besedu Nový Sad, Českou mediální centrum, Kulturně umělecké sdružení Bela Musika, Českou besedu Petrovaradin, občanské sdružení Češko Selo a další.

Historii jednoho z nejstarších spolků se nám podařilo sepsat. Minulý rok vyšla kniha 100 let České besedy Kruščice, která poutavou formou ukazuje spolkový život českých krajanů. V plánu je také vydání knihy mapující stoletou historii České besedy Bela Crkva.

V oblasti turismu nastala největší změna. Dříve, když zavítal do srbského Banátu nějaký návštěvník, byla z toho velká

Učitelka českého jazyka Alena Havlová při natáčení televizního pořadu České perličky v Českém mediálním centru

událost a celá vesnice si o tom dlouho povídala. Dnes se tu zastaví v průměru jedno auto denně – zejména v Českém Sele. O vřelé přivítání se v posledních letech stará Emanuel Veveřica se svou přítelkyní Milicou Knežević. Emanuel má české kořeny a k Českému Selu a češtví má velice srdečný vztah. Nejdříve před svým domem otevřel hospodu U Veverky a poté přesídlil do Českého domu, kde poskytuje ubytování, suvenýry, nápoje a po domluvě připraví i snídani či vařené jídlo. Také se zhostil funkce průvodce – po vesnici i místním muzeu.

S ekologií si v srbském Banátu nikdo zvláště hlavu neláme. Když se někomu něco nehodí, tak to jednoduše vyveze za vesnici a tam vyhodí. Nám se podařilo zorganizovat již dva Eko dny. V Kruščici jsme uklízeli centrum vesnice a v Českém Sele likvidovali místní skládku. Obě akce byly pro místní neobvyklým zážitkem, ale měly kladný ohlas. Tak snad to nebylo naposled, kdy se v srbském Banátu uklízelo.

Víra je pro české krajany hodně důležitá. Jak místní říkají, „to je to, co si přinesli z Čech“. Kostel svatého Jana Nepomuckého v Českém Selu a kostely svatého Václava v Kruščici a v Gaji jsou dnes již prakticky jedinými místy, kde prvním jazykem zůstává čeština. Bohoslužby jsou v českém jazyce, čte se z české bible a zpívá z českého kancionálu. Lidé spolu v kostele mluví česky. Jediné, co krajanům chybí, je český kněz (i když

Česká beseda Českého Sela patří mezi nejstarší krajské spolky v Srbsku

místní maďarští kněží skvěle ovládají liturgii v češtině). A tak jsme si dali za úkol duchovní z České republiky aktivně zvat na návštěvy a zatím se to daří.

V českých kostelích se podařilo oživit používání českého jazyka, jen počet lidí se zmenšil. Nejstarší čeští krajané odcházejí a mladí do kostela v srbském Banátu moc nechodí.

O Srbsku se říká, že má „ljubav za fudbol“ (lásku k fotbalu). A fotbal má také své příznivce u tamních krajanů. Vše jsem poznal na vlastní kůži, když se mi jednou nedařila výuka a žáků jsem se zeptal: „Co vás vlastně baví?“ Odpověď byla jednoduchá. Fotbal. A tak mi kopaná posloužila jako motivace k učení češtiny: „Kdo přijde na výuku, může hrát fotbal.“ Z hraní po výuce vznikly dva žákovské týmy, které hrají oficiální soutěž Srbského fotbalového svazu.

Krajský žákovský fotbalový tým hraje také oficiální žákovskou ligu organizovanou Srbským fotbalovým svazem

Fotbal také dokáže spojovat lidi a vytvářet nová přátelství. Důkazem je Krajský pohár, turnaj českých vesnic z rumunské a srbské části Banátu.

V mediálním světě se podařilo rozšířit stávající rozhlasový pořad Krajanka o další, který nese název České slovo (vysílá veřejnoprávní rozhlas Radio-televizija Vojvodine). A dokonce před třemi lety začala vysílat první krajská televize v Srbsku, na jejímž fungování se aktivně podílím.

V posledních letech pomáhají k popularizaci srbského Banátu i festivaly či Paprikašijada (soutěž ve vaření kotlíkového paprikáše), které jsou prezentovány na sociálních sítích (propagace srbské části Banátu na sociálních sítích byla před šesti lety velmi omezená).

Česká menšina se během mého šestiletého působení v Srbsku změnila. Ubylo členů, spolky fungují méně spontánně, zato sebevědoměji a profesionálněji. Většina jejich akcí dostává punc kvality a patří mezi vyhledávané události v okolí. Většina krajanů je na svůj původ hrdá a být Čechem v Srbsku má váhu a budoucnost. •

Stanislav Havel

Eibenthal sobě

Česká vesnička v rumunských horách nad mohutným Dunajem prochází v posledních letech velkými změnami.

Do roku 2007 zde tempo a podobu většiny životů určovaly antracitové doly, které dávaly práci většině místních i mnohým z okolních rumunských a srbských vesnic. Po důlním neštěstí byly ale doly zavřeny a mladí museli odejít za prací. Mnozí z nich zamířili do vlasti svých předků. Pro Eibenthal ale nastaly smutné roky. Šťastnou náhodou se právě tehdy setkali krajan Tiberiu Pospíšil a Severočech Štěpán Slaný. Tibi byl odhodlaný neopustit rodnou ves a Štěpán přijal za svou jeho vizi, že Eibenthal by jednoho dne mohl být znovu živou vesnicí, kde je práce, kde se rodí děti a kde žije česká kultura. Přibrali do party Honzu Dubna, dali úspory dohromady a vybudovali hospodu U Medvěda. Záhy začali do vsi vozit školní expedice, převzali organizaci Festivalu Banát a v roce 2019 otevřeli restaurant Eibenthal. A to jsou jen ty hlavní z projektů spolku Český Banát.

Na Eibenthale začala vznikat nová pracovní místa. Cestovní ruch a pohostinství se staly dominantními odvětvími dříve hornické vsi. Zpět do Eibenthalu se dnes stěhují mladé rodiny, přibýlo dětí všeho věku, ročně přijíždí tisíce turistů, lidé začínají sami podnikat, na výsluní se znovu dostala téměř zapomenutá čeština a obnovilo se dodržování starých svátků a tradic. Dnes jsou na Eibenthale rodiny, které žily v rumunském Temešváru, ale také v Ústí nad Labem, Chomutově i jinde. Někteří se vrátili nedlouho po studiích nebo krátké pracovní zkušenosti, jiní ale v Čechách strávili pět, patnáct, nebo i třicet let a teď se rozhodli pro návrat do rodné vesnice a do své komunity, která je s radostí přijala. Část navrátilců přijela pečovat o staré rodiče, jiní chtěli dopřát svým dětem možnost vyrůstat v blízkosti širší rodiny a v bezpečném prostředí, další omrzeli život ve městě. Motivace jsou různé, spojuje je ale

Po většinu roku se tahle parta asi patnácti krajanů schází s týdenní pravidelností a podle potřeby nacvičuje vystoupení nebo plánuje a organizuje vesnické svátky a další události.

jediné: je tu možnost důstojného žít. Život tu rozhodně není snadný, práce je náročná a peněz není nazbyt, být ale součástí komunity má ohromné výhody. Děti si mohou bez obav hrát venku od rána do večera, lidé si pomáhají, znají se, prožívají spolu dobré i zlé a – doma je doma.

Od rozhodnutí mladého rumunského Čecha uplynulo hodně času a bylo odpracováno nesmírné množství práce. Jako sněhová koule se rozrůstal rumunsko-český tým převážně mladých lidí. Co ale podle mého názoru v posledních letech zaslouží největší pozornost, je občanská iniciativa, která sílí a zraje ve vsi, která ještě začátkem tohoto tisíciletí byla pro našince až tou poslední z vesnic Českého Banátu a krátce poté z ní ještě odešla většina lidí v produktivním věku.

Bez záštity jakékoli organizace nebo instituce se mladí krajané rozhodli udělat ze své vesnice moderní a přívětivé místo pro sebe a své blízké i návštěvníky z Česka i Rumunska; vesnici, která si je vědoma své kulturněhistorické i sociální výjimečnosti, chce ji zachovat a udělat z ní svou největší devízu. Vizí eibenthalských je vytvořit obec, kde se důstojně a zdravě žije, která není skanzenem, ale kde historie a tradice jsou živé a žité hodnoty, které lidem přinášejí radost a současně obživu.

Po většinu roku se tahle parta asi patnácti krajanů schází s týdenní pravidelností a podle potřeby nacvičuje vystoupení nebo plánuje a organizuje vesnické svátky a další události. Pokud je zrovna méně práce, nejčastěji v zimních měsících, promítáme si spolu klasické české komedie. Když se na podzim blížilo posvícení, tři týdny dopředu jsme spolu plánovali, jak celá akce proběhne, co kdo bude vařit, kdo obstará muziku, jaké kulturní vystoupení předvedeme... Posvícení se vydařilo skvěle a peníze na celou událost pro sto lidí se podařilo vybrat do papírové krabice na baru. Každý přispěl, kolik chtěl, a za zbylé peníze se ještě nakoupil lak a materiál pro renovaci kostelních dveří.

Vznikl už také kalendář akcí na celý rok. Jsou v něm zastoupeny události pro veřejnost stejně jako pro rodáky, náboženské svátky i dlouhodobé projekty; například Nejrozkvetlejší vesnice nebo Nejčistší vesnice. Po letech byla obnovena tradice masopustu s průvodem maškar a dožínky. Denisa Pospíšil začala jednou týdně pořádat zkoušky dětského kostelního sboru a mladí se obecně stávají rovnocennými partnery v dialogu se školou, farností i obecním úřadem.

Může se zdát, že to je příliš malá skupina, než aby ve vesnici něco změnili, je to ale právě těch rozhodujících deset procent, které odstartují každou revoluci. Jsou to ti nejdělanější z eibenthalské populace, většinou mají zkušenost se životem ve městě i v zahraničí, mají klíčové kompetence k tomuhle komunitnímu managementu a co je hlavní – bojují bez nadsázky za perspektivu vlastního domova. Pomoc a inspirace zvenčí byla a je potřebnou, pokud by se ale iniciativy nechtyli místní, nemohlo by to fungovat.

Když současnou situaci srovnám s tím, jak Eibenthal vypadal při mém nástupu v roce 2020, je to změna, která mě naplňuje nadějí a radostí. Nic není bez chyby, ale to, co se tady děje, je nejlepším příkladem, jak zachovat a rozvíjet české kulturní dědictví, jaký si dokážu představit. Je mi ctí, že můžu být součástí. •

Alexandr Gajdzica

Cesta k Banátskému Betlému

Nápad vytvořit s pěveckým sborem mládeže při Bratrské jednotě baptistů nějaký hudební projekt jsem spojila se svou touhou zachytit na kameru krásu gernické tradiční architektury, lidových krojů a scenérií okolní přírody.

Maria a Josef při cestě k „Betlému“, foto V. Muntean

Nedlouho po příjezdu ke krajanům na Svatou Helenu v Rumunsku v srpnu 2020 jsem se seznámila s místním pěveckým sborem mládeže při Bratrské jednotě baptistů, který se značným entuziasmem a překvapivou hudební praxí doprovází, spolu se známější mandolínovou orchestrou, víkendové bohoslužby. Nápad vytvořit s ním nějaký hudební projekt jsem spojila se svou touhou zachytit na kameru krásu gernické tradiční architektury, lidových krojů a scenérií okolní přírody. Vybrané betlémské téma v sobě spojilo místní živé křesťanství s určitou romantikou „starých časů“, které na návštěvníky z Českého Banátu stále dýchají a které si spojujeme právě s Vánoce. Pak již stačilo jen dočkat konce covidových restrikcí, logisticky vše zorganizovat a na konci zimy 2022 jsme se s plnou vervou pustili do práce.

Rámec filmu tvoří osm mých autorských písní v češtině, sledujících evangelijní příběh Josefa a Marie na cestě do biblického Betléma, hledání noclehu, příchod dítěte na svět v ústraní ve chlévě. Nechybí andělé, pastýři a tři králové. Většinu písní jsem napsala dříve v ČR, dvě vznikly v Rumunsku. Aranžé jsem přizpůsobila místním nástrojovým i pěveckým možnostem, mohla jsem počítat s klávesami, akordeonem, cajonem, perkusemi a trojhlasým zpěvem.

Písně jsme nahrávali v létě a na podzim 2022 přímo v baptistickém kostele na Svaté Heleně. Kromě helenské mládeže se k nám připojili i stážisté programu Erasmus+ a další hosté. Kláves se ujala stážistka Pája Karešová, na cajon hrál můj kolega Alex Gajdzica, učitel u krajanů v Eibenthale.

Přesuny při natáčení v okolí Gerniku, foto V. Muntean

Akordeon nahrál eibenthalský muzikant Robert Voniafca. Baptistický kostel je vybaven aparaturou a dosud nevyužívaným nahrávacím systémem, jehož obsluhu se ochotně zhostil další mladý krajan Štěpán Hruža, který nám písně nejen nahrál, ale byl schopen namixovat. Vlastnímu nahrávání předcházela pochopitelně několikátýdenní nácvič.

Lokality natáčení jsem vybírala s ohledem na děj příběhu. Záměrem bylo minimalizovat moderní prvky jako větrné elektrárny, automobily, betonové kanály. Povedlo se zařadit jak překrásné výhledy z okolí Gerniku z luk ve směru na Rovensko, z okolí Svaté Heleny lokality Nade mlejnkách a Árie, některé nehlavní ulice Gerniku a údolíčko Lizabeta u Svaté Heleny, kde pravděpodobně stála první česká vesnice založená osadníky z českých zemí kolem roku 1823. V místě dosud stojí malá dřevěná salaš postavená Rumuny v pozdější době, pravděpodobně asi vypadala dřívější stavení Čechů.

Písně jsme nahrávali v létě a na podzim 2022 přímo v baptistickém kostele na Svaté Heleně.

Příprava kostýmů nebyla složitá, většina herců se oblékla do tradičních krojů, a to gernických nebo helenských. Ve filmu je k vidění několik typů gernických krojů, jak běžných nedělních, tak tzv. českých, používaných při konkrétních svátcích. Josef s Marií se oblékli do helenských krojů tzv. starodávných, tj. uchovávaných po několik generací, nikoli nově ušitých dle původních stříhů. Záměrně jsme vybrali oblečení chudých lidí, nikoli zdobné, aby odpovídalo ekonomické realitě svaté rodiny. Punčochy a opánce, ručně vyrobené kožené boty, jsou rovněž původní a krajané je v minulosti nosili ve všední den při práci na poli, chudí lidé pak stále. Anděly jsme oblékli do nenápaditých bílých šatů a poslanecké, jak místní říkají prostěradlům. Pastýři se přestrojili podobně, jak se dodnes oblékají místní pastýři a sluhové u dobytka. Tři krále oblékl gernický farář Přelouček.

Při obsazování rolí jsme se setkali hned se dvěma obtížemi. Zaprvé nebylo snadné najít herce pro hlavní role Josefa a Marie. Nakonec se jich zhostili Monica Mocková a Daniel Zahari ze Svaté Heleny. Zadruhé pro pohostinné Gerničany, u kterých dosud platí „Host do domu, Bůh do domu“ v míře absolutní, bylo poměrně stresující hrát role, v nichž Josefa s Marií odmítají ubytovat. Jediným argumentem byl sám biblický příběh.

Pro pohostinné Gerničany, u kterých dosud platí „Host do domu, Bůh do domu“ v míře absolutní, bylo poměrně stresující hrát role, v nichž Josefa s Marií odmítají ubytovat.

Pomyslnou třezinkou na dortu byl výběr herců pro tři krále. Úmyslně jsme s dětmi vybrali a oslovili symbolické zástupce místní moci církevní, světské i školské, kteří pak ve filmu skutečně vystoupili, konkrétně pan farář Josef Přelouček, emeritní ředitel svatohelenské školy Jana Amose Komenského František Roch a Petr Hruža, místostarosta obcí Coronini a Svatá Helena.

Celkem jsme v terénu strávili šest natáčecích dní. V prvním rozehrávacím jsme s helenskými dívkami zvládli scénu s anděly s průhledy na Dunaj poblíž Svaté Heleny. Druhý den byl podstatně nabitější. Nejprve jsme na Gerniku natáčeli průvod gernických dívek ve slavnostních krojích, protože nedlouho předtím z nich vyšly z kostela, potom jsme přešli na Svatou Helenu, respektive do údolí Lizabeta, kde jsme natáčeli tři krále, Josefa s Marií a Ježíškem, příchod vesničanů a předávání darů. Vesničany i svatou rodinu se hráli obyvatelé Svaté Heleny. Třetí den jsme zvládli téměř všechny zbývající scény z Gerniku a okolí – příchod Josefa s Marií k Betlému, hledání noclehu i odjezd na nocležiště.

Cestou na Gernik, foto V. Muntean

Betlémské obyvatelstvo hráli obyvatelé Gerniku. Tento den byl nejdobrodružnější, zažili jsme jak jízdu celého štábu staříčkým terénním vozem, tak natáčení s koňským spřežením. Další dva dny byly krátké, natočili jsme úvodní scény, v nichž krajané vycházejí ze tří místních kostelů, jednoho gernického a dvou helenských. Při natáčení jsme v pocho-pitelných případech hercům a zpěvákům pouštěli nahrávky písní, které pak dabují.

Bylo poměrně složité domluvit s pastevci takové místo a čas, abychom natáčeli v místě, odkud nebudou vidět helenské větrné elektrárny.

Nakonec zbývalo natočit pastýře se stádem ovcí. Bylo poměrně složité domluvit s pastevci takové místo a čas, abychom natáčeli v místě, odkud nebudou vidět helenské větrné elektrárny. Nakonec nám pomohla milosrdná mlha a natáčeli jsme na Áriích na běžné trase, kudy se ten den vracelo domluvené stádo domů na Coronini. Pastýře zahráli Daniel Cotva Salaba z Rovenska a David Deian Iovanovici z Nové Moldavy.

Některých natáčecích dnů se s velkým entuziasmem účastnili gernický farář Josef Přelouček s kamerou a jeho neteř Vlasta Muntean s fotoaparátem. Nasníмали nám materiál na film o filmu i dokumentární fotografie z natáčení.

Příprava materiálu ke střihu byla velmi podrobná, vybírala jsem konkrétní záběry či jejich části do konkrétních taktů písní. Střihu se ujal Antonín Švarc z Prahy, se kterým jsem v minulosti opakovaně spolupracovala a který nám stříhal Hastrmana z Heleny.

Svatá rodina v údolí Lizabeta, foto V. Muntean

Před vlastními projekcemi jsme přes sociální sítě zveřejnili film o filmu, který připravil pan farář Přelouček. Zveřejnění na YouTube o čtvrté neděli adventní roku 2022 předcházely projekce v rámci školních besídek na Gerniku i Svaté Heleně, kam chodí tradičně celá vesnice. A jak jsme se dozvěděli později, film se líbil i krajanům v Argentíně, jejichž předci ze Svaté Heleny odešli před necelým stoletím. Mně osobně nejvíc potěšil entuziasmus zpěváků a muzikantů při natáčení písní, množství obyvatel Svaté Heleny i Gerniku, kteří se natáčení s chutí účastnili, a přirozené herecké výkony představitelů Josefa a Marie, dnes již manželů, kterým přeji hodně štěstí na společné cestě reálným životem.

Film je ke shlédnutí na YouTube na TV Český Banát. •

Klára Jířová

Andělé s pohledem na Dunaj

Nahrávání písní u baptistů

Hajda do Banátu!

O Banáte som sa počas svojho bakalárskeho a magisterského štúdia na univerzite napočúvala a načítala hodiny, ale v tom čase mi ani nenapadlo, že sa jedného dňa ocitnem v tejto oblasti ako stážistka a stanem sa jej súčasťou.

Jedna z mála fotiek v mojom mobile, ktorá dokazuje moju prítomnosť v Banáte

Táto príležitosť prišla nečakane, až počas môjho doktorátu na Ústave Evropské Etnologie v Brne. Nakoniec, neplánované veci zvyknú byť tými najlepšimi zážitkami. Slovo dalo slovo, nasledoval pohovor s miestnymi učiteľmi češtiny v rumunskom Banáte a ja som sa ani nenazdala a už som si zaistovala štipendium prostredníctvom Erasmus+ mobility. Nasledujúca stanica: česká dedina Eibenthal. Pár dní pred odjazdom ma chytila strašná chrípka, ledva som si zbalila kufor a stihla autobus do Aradu, kde ma po nezabudnuteľnej ceste (všetci, čo absolvovali cestu Flixbusom, si vedia predstaviť o čom hovorím) čakal Alex, miestny učiteľ, môj nový šéf, aj s mojou druhou stážistickou kolegynou Denisou. Nasledovala nočná jazda do Eibenthalu, studený, nevytope-ný baráčik... doteraz si živo vybavujem pocity, ktoré som nadržanom po príchode mala: ČO BUDE? Všetky tieto dojmy sa však s novým ránom vytratil. Z chladného domčeka sa stal útulný domov a z dvoch čudných ľudí tí najväčší parťáci v Eibenthale. Samú ma prekvapilo, ako

rýchlo som si na život v inom prostredí zvykla. Chceš teplo a niečo si uvariť? Musíš si nasekať triesky a nanosiť drevo. Chceš dobrú vodu? Treba po ňu zísť do studne. Elektrina nejde hneď niekoľko dní, pretože niekde na cestu spadla obrovská skala? V pohode. Aj keď už pár rokov žijem v Prahe, pochádzam z malej slovenskej dediny a práve v Eibenthale som si opäť pripomenula, aký je život na dedine vlastne skvelý.

„Je úžasné, aká rozmanitosť ľudských skupín a kultúr je na našej Zemi, a nemusíme cestovať na druhý koniec sveta, aby sme túto rozmanitosť zažili.“

A nie len tým, že má človek okolo seba krásne prostredie, ale naplneným tu robí život predovšetkým miestna komunita a spôsob, akým tu ľudia žijú. Prostredníctvom našej pracovnej náplne a aktivít sme sa postupne začali zapájať do komunitného života miestnych, ktorí nás medzi sebou prijali a my sme s nimi začali prežívať ich sviatočné i všedné dni. Zapojili sme sa napríklad do miestneho spevokolu, zažili sme tu vydarený pivný festival, Veľkonočné sviatky, pálenie Eli či sme zavítali do príbytkov miestnych a strávili hodiny hovorov a smiechu nad domácou višňovicou a pivom. Ono sa tu vlastne stále niečo deje, pekných zážitkov je preto veľa, ale tie najkrajšie sú

určite spojené s eibenthálskymi deťmi, s ktorými práca je jednou z náplní našej stáže. Fajn bolo prespávanie v našej klubovni, kde s deťmi robíme voľnočasové krúžky, sadenie stromu, nacvičovanie vystúpení, výroba remeselných výrobkov na dobročinný predaj, ale skvelé sú tiež chvíle, keď jednoducho len tak spolu sme. Tancujeme, napríklad Trei vorbe, spievame si Ona líubi pomaranče, leňošíme v tráve a bláznime sa. Každé z detí má svoju jedinečnú osobnosť a už sa teším, až budú raz Eibenthal a Banát posúvať vpred práve oni. Ale, to už vlastne robia.

Je úžasné, aká rozmanitosť ľudských skupín a kultúr je na našej Zemi, a nemusíme cestovať na druhý koniec sveta, aby sme túto rozmanitosť zažili, máme ju v Európe všade okolo seba. V tradičných ľudových kultúrach každej krajiny môžeme vidieť stopy všetkých menšín, ktoré v nej žijú a Banát je toho krásnou ukázkou, je jedným z etnografických rajov 21. storočia. Takže všetkým, hajda do Banátu! Pohne to s vami. •

Klára Ondrigová

Zaznamenaná chvíľka s malou kozičkou v náruči, hneď fľiačik na kabáte však už zachytení nie je...

Svatá Helena

Kde se učitelství stává dobrodružstvím.

čera. Ale tahle práce je přesně to, co mě baví. A ve zbylém volném čase pracuji na knížkách, časopisech nebo dopisuju svou disertační práci. Ale popravdě spíš spím. Teplo z kamen a hučení větru za oknem má silné uspávací účinky. A nezbudí mě ani zvony koz, když se vrací z pastvy do vedlejšího domu.

„Zdejší školství si prostě musíte zažít, abyste pochopili a zvykli si na místní svéráz.“

Jmenuji se Radim Schottl a už několik let bydlím v Brně. Mám vystudovanou pedagogiku pro první stupeň a aktuálně na Masarykově univerzitě dokončuji doktorát z pedagogiky. Šest let jsem učil první stupeň na velké městské škole, proto to byl pro mě skok přejít na školu, kde by se děti daly rychle spočítat na prstech. Počet dětí ale není to jediné, co vás překvapí. Zdejší školství si prostě musíte zažít, abyste pochopili a zvykli si na místní svéráz.

Ve Svaté Heleně pomáhám s dopolední výukou češtiny a matematiky, odpolední logopedií, doučováním angličtiny a dalšími mimoškolními aktivitami, kde hrajeme fotbal, deskovky, tvoříme, cvičíme na klavír, flétnu, kytaru nebo pořádám filmové večery. Některé dny jsem tak s velkými přestávkami ve škole od ranních osmi hodin až do pozdního ve-

O víkendech chodím prozkoumávat okolní přírodu, která je naprosto nádherná! Lesy, holé kopce, skály, Dunaj, prameny a jeskyně. Tolik možností, že si člověk může nakombinovat, co chce vidět a jak dlouhý výlet chce. Za 20 minut jsem z domu na skalním útesu s nádherným výhledem na Dunaj. To v Brně do-

jdu za ten čas tak akorát do Lidlu. A tam výhledy nejsou.

Jediná nepříjemnost, kterou opravdu nemám rád, nastala právě teď. A přichází společně s tichem, podle kterého poznáte, že je malér. To totiž značí, že jsem se do něčeho zabral tak, až mi vyhaslo v kamnech. Tak jsem se zabral do psaní tohoto textu, že tam nezůstal už ani uhlík. To když je tam uhlík, tak to se snažím vši silou oheň zpátky rozhořet. I když by asi bylo rychlejší a jednodušší tam hodit PEPO, třísky a oheň udělat znovu. Takhle je to ale větší sranda. Znáte to, když foukáte tak moc, až se vám točí hlava? Nebo když vám foukne kouř do očí, vy nic nevidíte, ale nesmí vám to zhasnout, a tak foukáte poslepu všude možně a snažíte se strefit? Jdu na to a už se nemůžu dočkat. •

Radim Schottl

Buně!

Hrajeme divadlo, zpíváme, tancujeme, malujeme, vyrábíme a chytáme jarní sluneční paprsky na čerstvém vzduchu.

Moje eibenthalské chvílky v obrázcích

Jsem Denisa a do Banátu mě vítá přivál ze Slovácka, kousek od Uherského Hradiště. Aktuálně ale v Česku nejvíce času trávím v cihlovém městečku Zlín, kde mám za sebou studium na ateliéru Digitálního Designu, po kterém jsem se rozhodla rozšířit své obzory v ateliéru Arts Managementu. Eibenthal se stal skvělou možností jak v rámci stáže naplno využít oba dva tyto obory. Poznávám místní kulturu, tradice a skvělé lidi,

tvořím grafickou tvář připravovaných publikací a taky pečuju o naše sociální sítě – tak hajda sledovat @hezkyceskyvbanatu! V neposlední řadě také s Klárkou tvoříme odpolední program pro místní malé krajánky – hrajeme divadlo, zpíváme, tancujeme, malujeme, vyrábíme a chytáme jarní sluneční paprsky na čerstvém vzduchu. •

Denisa Kučíková

Chybí mi tu jen kočka

Výuka jednotřídky a práce s dětmi v tomto prostředí je velmi odlišná od toho, co znám a co jsem si představovala.

Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze se praktická stáž do Banátu vypisuje už nějakou chvíli, pro studenty českého jazyka a literatury je to snad jediná stáž, která z oborového zaměření dává smysl. Je to možnost vypadnout za hranice republiky, a přesto zůstat v českém prostředí a v praxi pozorovat poznatky ze semináře o vývoji češtiny. A přestože jsem rodilý Pražák, mám za sebou bohaté zkušenosti z pobytů v přírodě a v drsnějších než městských podmínkách – vedla jsem posledních šest let dětský oddíl, se kterým jsme pořádali letní tábory a další akce přes rok za docela krušných a nepříznivých okolností. Při výběru stážístů jsem tedy byla pro Kláru, stálou učitelku na Svaté Heleně a Gerniku, jasnou volbou a přidělila mi místo v Gerniku.

Současní stážístí s učiteli pohromadě (zleva: Denisa, Alex, Klára O., Anežka, Klára J. a Radim)

Od spolužaček, co tu byly přede mnou (hlavně od Páji Karešové), jsem se dozvěděla spousta věcí, na které jsem se už v Praze zvládla připravit a věděla jsem, do čeho jdu. Takže neustálé štípaní dřeva, zima, bláto a krušné počasí hlavně v únoru a v březnu, teď v dubnu a květnu zas hmyz a stonožky ve sprše pro mě nebyly velkým překvapením nebo nemilou překážkou. Za to jsem tu dlouho bojovala se zámky a klíči, které mi dělaly neplech a naschvály už v Praze a tady mi vyhlásily tvrdou válku. Vítězství jsem vyhlásila až minulý týden, když jsem zjistila, který klíč je od kotelny, kde je schovaná sekera (do té doby jsem si musela štípat dřevo jen v určité časy, kdy bylo otevřeno školníkem).

Od začátku února tady na Gerniku tedy pomáhám nejen s dopolední výukou a odpoledními volnočasovými kroužky, ale i Kláře s dokončováním projektů a publikací, které tu rozdělaly holky stážístky přede mnou. V Praze je ediční, korektorská a organizační práce mým zaměstnáním, takže jsem tu trochu jak ryba ve vodě. Naopak tomu je u péče o děti, kde bych ještě pár lekcí plavání zasloužila. Jednou z nich by bylo třeba

a našla jsem jednu místní kočičku, kterou se k sobě snažím nalákat posledních pár týdnů, až po ocas vlezlou do psích granulí, bohužel jsme se obě tak vyděsily, že nevím, jestli se někdy vrátí.)

A přestože jsem s údivem zjistila, že na většinu místních i na sebe navzájem vrčí, štěkají a cení ostré tesáky, ke mně se od začátku lísalí a dožadovali se dobrůtek, pořádné porce granulí a vydatného drbání.

Tak jsem tu získala bez velkých zásluh hned dva dobré kámoše a společníky na mých toulkách po přílehlých kopcích a stráních, které jsou dechberoucí. Ale dva nestačili, a protože zima byla pochmurná a plná samoty, pojmenovala jsem si i pavoučky v koupelně (Gilbert a Humprecht). Paradoxně jsem se tu také naučila, hlavně od místních dětí, nelpět na vztazích ke zvířatům – přestože mi jedno odpoledne nadšeně ukazu-

jí telátka, kůzlátka, kuřátka a kachňátka, jsem k nim druhý den pozvaná na králíka k obědu, kterého jsme spolu honili po králíkárně, abychom si ho pochovali v náručí. A nikdy jsem neviděla nikoho takhle dokonale okousat a olízat kosti jako právě tyhle děti.

Na konec asi musí zaznít nějaké to klíšé, na které jsem naštvaná, že je pravda. Člověk se tu naučí spousta nových věcí, musí si to zažít a prožít, čas tu plyne jinak a nedá se to slovy zprostředkovat. Díky, Banáte, za tu krásu a nádheru, kterou tady můžu prožívat každý den. •

Anežka Libánská

Ohlédnutí za stáží v Banátu

Ema

Jmenuji se Ema Moravcová. Do Banátu jsem se především přijela věnovat dětem. Když bylo potřeba, zastupovala jsem na gernické škole pana ředitele při dopolední výuce, a odpoledne jsem vedla kroužky angličtiny, flétny a ukulele či chodila s dětmi na procházky. Také jsem Susie Vier pomáhala s vedením výtvarného kroužku a Kláře Jíchové s vedením dětského sborečku. Mimo aktivity s dětmi jsem se podílela na přípravě vánočního filmu nebo na korekturách různých textů. Ve zdejší přírodě jsem si krásně vyčistila hlavu, zažila jsem zde spoustu dobrodružství, o kterých budu ještě dlouho vyprávět, a kromě dětí jsem zde poznala i spoustu dalších skvělých lidí, například i skvělou partu stážístů. Chtěla bych tímto poděkovat všem, co se o mě v Banátu hezky starali. •

Anička

Studuju autorskou tvorbu na DAMU, a tak jsem chtěla přivést drobet divadla i do Banátu. Díky krásnému tandemu s Víťou jsme s dětmi hodně zpívali a hráli – od fotbalu a her přes kytáru, orgu až po loutkohru. Mám radost třeba ze dne Svatého Martina, kdy jsme chodili po vsi a přivedli Martina na koni alespoň jako stín na prostěradle. K dětem se přidávali rodičové i prarodičové se zpěvem, i harmonika byla. Pěkný! •

Víťa

Na stáží jsem se hlavně věnoval přípravě a realizaci volnočasových aktivit v klubovně, kam nám místní děti chodily každý den kromě víkendů. Mezi tyto aktivity patřilo například výuka hry na kytaru, doučování anglického jazyka, nacvičování tanečních vystoupení na besídce, ale i všemožné sporty, hry a aktivity, folklór, poznávací procházky po přírodě a další. Do toho jsme jednou týdně jezdili s Alexem do nejbližšího města učit češtinu a angličtinu děti krajanů, které jsme buď posbírali ve vedlejších vesnicích, a nebo byly přímo z Oršavy. •

Lukáš

Ahoj! Su Lukáš z Brna z Masarykovy univerzity a na Banátu jsem strávil krásné čtyři měsíce vyučováním češtiny, angličtiny, hudebních nástrojů a keramiky. Mimo výuku jsem trávil čas prací na výsledné podobě knihy pana Rocha. Dále jsem přiložil ruku k dílu při nacvičování divadla pro Den českého jazyka, nahrávání hudby k filmu „Banátský betlém“ a jeho natáčení, a přímo se zúčastnil divadelního i hudebního vystoupení na Vánoční besídce. V neposlední řadě jsme s dětmi chodili ven hrát sportovní, ale i další zábavné skupinové hry – nejoblíbenější z nich však pro děti na Svaté Heleně je fotbal a v zimě koulavačka a válení ve sněhu. •

Zachycení historie a kultury Svaté Heleny ve Školské kronice Jana Schlögla z roku 1934

*Zavděčím se snad mnohým s pánu čitateli
těchto rádků podávaje krátký a stručný
i v mnohém zajímavý nářer o založení a tak
řka v zapomenutí jsoucích ryze českých osad
a rozvoj školství v těch samých.*

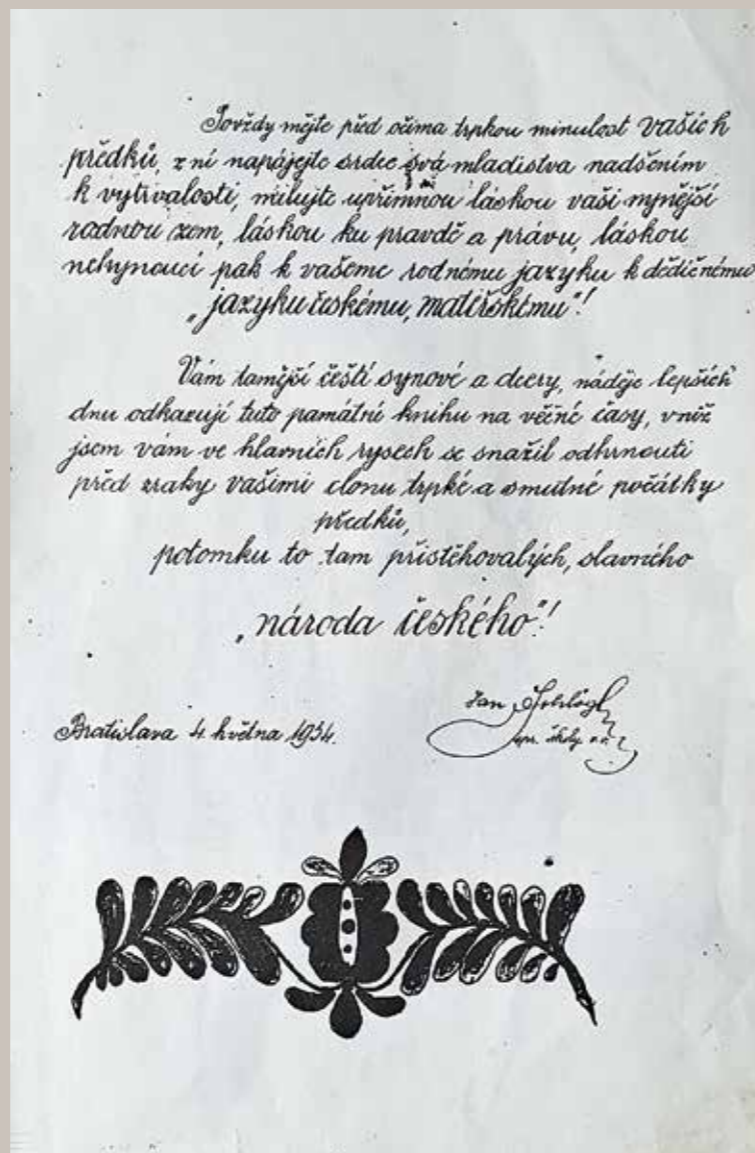
(Školská kronika Jana Schögla)

Ve dnech 18. až 20. srpna 2023 čekají Svatou Helenu velké oslavy k příležitosti 200. výročí založení prvních dvou českých vesnic v rumunském Banátu, které nás nutí k poohlédnutí do mnohdy již zapomenuté historie. Neocenitelným zdrojem historických informací jsou kroniky, které nám umožňují nahlédnout do minulosti a poznat vývoj událostí, kultur a tradic pohledem jejich pisatelů. Jednou z takových je Školská kronika z roku 1934, známá také jako Schlöglůva kronika.

**„Jan Schlögl pracoval při sepsání
kroniky s písemnými výňatky
svého otce z počátku až z poloviny
19. století.“**

Tato kronika se zaměřuje na českou vesnici Svatá Helena v rumunském Banátu a poskytuje nám popis její historie a kultury. Jejím autorem byl Jan Schlögl, narozený v roce 1871 právě v této vesnici. Stal se zde učitelem, stejně jako jeho otec Jindřich, který zde působil jako význačný učitel a ředitel po dobu čtyřiceti let a jako první sepsal dějiny těchto osad. Narodil se v roce 1841 v obci Velká Řetová a měl celkem čtyři děti, kromě Jindřicha ještě Františka, Jana a Adolfa. V roce 1897 byl pohřben na Svaté Heleně. Jan Schlögl pracoval při sepsání kroniky s písemnými výňatky svého otce z počátku až z poloviny 19. století. A také s podrobnostmi, které slýchal od svého dědy, a podle ústního podání starců, kteří se do Svaté Heleny z Čech přistěhovali, když jim bylo deset až čtrnáct let.

Kronika nám umožňuje nahlédnout do dávných dob Svaté Heleny a prožít s místními obyvateli jejich radosti, ale především strasti. Jan Schlögl však svou kroniku nezpracoval jen suchým výčtem faktů, ale dokázal ji zúročit jako dílo, které nám odkrývá nitro místního obyvatelstva. Jeho popisy přírodních krás a krutých podmínek, za jakých se museli osadníci přizpůsobit životu, jsou nádherně vylíčené a dovedou čtenáře do doby vývoje vesnice.

Úvodní strana Školské kroniky Jana Schögla

Kronika se věnuje různým aspektům života na vesnici, např. školství, náboženství, zemědělství a hospodářství. Popisuje také různé kulturní a společenské události, jako jsou svátky, svatby a pohřby. Důležitou částí kroniky je popis historie vesnice Svatá Helena a Elizabeta a příběhy prvních přistěhovalců mezi lety 1820 až 1822, kteří zde založili tyto osady, přičemž se snažil vystihnout především divokost a drsnost místní krajiny, která jim ve všech možných směrech ztěžovala život.

Schlögl se věnoval především rozvoji školství na Svaté Heleně, což je vidět i na značné části textu věnované této oblasti. Kronika také obsahuje stručné zmínky o místních pověstech a tradicích, které jsou neodmyslitelnou součástí místního života. V závěru zmiňuje krátkými texty jednotlivé české osady.

**„Několikrát se snažili Schlögla
ze Svaté Heleny vyhnat,
diskreditovat a poštvat proti
němu všechny občany.“**

Největší část kroniky Schlögl věnuje svému životu a působení na Svaté Heleně, které se velmi dramaticky vyvíjelo s příchodem různých osob, povětšinou farářů nebo učitelů, nedbajících na poklidný rozvoj Svaté Heleny a nepřejících českému dědictví, zvyklostem a jazyku, které zde byly silně udržovány. Postupně se snažili „pomaďarštit“ místní obyvatelstvo a způsobovali mnoho hádek a sporů. Několikrát se snažili Schlögla ze Svaté Heleny vyhnat, diskreditovat a poštvat proti němu všechny občany. Byl pronásledován maďarskou vládou a nakonec v roce 1914, po vyhlášení první světové války, byl zbaven svého místa a převelen na maďarskou školu v Senteši, poblíž Segedínu. I přesto, že byl přísně hlídán, udržoval kontakt s Čechy. Nakonec byl poslán na frontu do armádního pěšího pluku v Užoku. V roce 1916 byl kvůli nemoci, ze které se dlouho léčil, propuštěn.

**„Dnes je tato kronika
také důležitým pramenem
pro historiky.“**

Po skončení války v roce 1918 mu údajně hrozilo oběšení, a tak s manželkou prchli po zamrzlé řece Tisa do Budapešti a odtud do Bratislavy. Po odpočinku se vydal za svými dětmi do Prahy, kde byl jmenován ředitelem školy v Čeklise u Bratislavy. Zde zažíval podobný útlak jako na Svaté Heleně a dokonce o něm byly psány diskreditační články v novinách. Jeho předchůdce proti němu štvál místní obyvatele, kteří mu neustále ztěžovali život a pracovní podmínky. Nenechal se zvíkat a na místě působil dál, s důrazem na výuku slovenského jazyka.

Rodina učitele Jana Schögla: Jaroslav, matka Anna, Miroslava, Anička, Radoslav, otec Jan, Jeníček. Szentés – Uhry, 5. února 1917 (z archivu Radoslava Schögla)

Když se v roce 1921 vydal do Senteše pro osobní věci, které mu zbyly po vojenském rabování, byl Maďary zatčen jako zrádce a špion a uvězněn na pět měsíců v Segedíně. Poté byl po zásahu československého státu propuštěn. V roce 1924 požádal ministerstvo školství o přeložení do Bratislavy, kde působil v poklidu až do roku 1931, kdy zažádal o odchod do výslužby. Zemřel 9. ledna 1949 a byl pohřben v Praze-Střešovicích.

Jan Schlögl patřil mezi významné osobnosti na Svaté Heleně a díky jeho kronice můžeme lépe porozumět historii Svaté Heleny a uchovat si vzpomínku na tuto malou, ale významnou českou vesnici v Banátu. Dnes je tato kronika také důležitým pramenem pro historiky. Pracuje s ní a cituje ji většina etnografických a historických badatelů, kteří se zabývají studiem této oblasti. •

*Vám tamější čeští synové a dcery nádeje
lepší dnu odkazují tuto památní knihu
na věčné časy, v níž jsem vám ve hlavních
rysech se snažil odhrnouti před zraky vašimi
clonu trpké a smutné počátky předků,
potomku to tam přistěhovalých, slavného
„národa českého“!*

(Školská kronika Jana Schögla)

Radim Schottl
stážista programu Erasmus+,
Svatá Helena

Český Banát na fotce

Rozhovor s fotografy na Svaté Heleně.

Zleva: Reinhold Auer, Jaroslav Šubert, Miloš Buček, Antonín Nahodil

Svatou Helenu během dubna navštívili fotografové Antonín Nahodil, Reinhold Auer, Miloš Buček a Jaroslav Šubert, které zaujala místní krajina a lidé natolik, že letos opět uspořádali společný výlet nejen za fotografováním. Právě jejich fotografie jsou vystaveny na chodbě základní školy a zdobí ji už mnoho let.

Po jaké době jste se vrátili na Svatou Helenu a co vás přimělo se sem znovu vrátit?

NAHODIL: Já asi po pěti letech. Byl bych tady byl už dávno nebýt covidu. Ten zbrzdil všechno. Tady jsme přátelé z fotoklubu a já jsem je přesvědčoval loni, ale ono je problém se domluvit a najít společný čas. A konečně se nám to teď povedlo, že jsem se dalí dohromady.

REINHOLD: Já jsem tady poprvé.

BUČEK: Já po čtrnácti letech přijel podruhé proto, protože když jsem tady byl poprvé, tak jsem se vrátil do prostředí, které jsem znal ze svého dětství na vesnici, tak mně to osvěžilo

vzpomínky. Tady je to ale ještě o to srdečnější. Ale měl jsem strach, že se to bude měnit tak, jak se mění život všude kolem nás. Tak jsem si říkal, že to tady navštívím ještě jednou, aby to nebylo úplně jiné a ono to teď tady je jiné. Ale ještě je to tady pořád takové milejší, příjemnější, přírodnější, než teda člověk může vidět jinde.

ŠUBERT: Já si ten vztah teprve budu, jelikož jsem zde poprvé. Trošku výhodou je jazyková stejnorodost, která odstraňuje přirozené bariéry a pochopitelně, protože i já jsem dítě původně z vesnice, tak přijíždím do prostředí, které je mi důvěrně známé, a do krajiny, která je pro mě fotograficky zajímavá.

Proč fotíte zrovna místní vesnice a krajinu?

BUČEK: To, co nabízí Banát, prostředí tady a lidé, tak už v českých vesnicích není. Tam se o to snaží některé moravské vesnice, nějakými tradičními vzpomínkami nebo akcemi, ale už je to strojené a organizované, kdežto tady je to všechno přirozené.

REINHOLD: Já moc nefotím obec. Já fotím rád krajinu, protože je zajímavá. Já jsem typ fotografa, který potřebuje klid, vše připravit, popřemýšlet a nejsem impulzivní jako kolega, „cvak a je to“.

NAHODIL: Mě to tady tak chytlo za srdce, že jsem tady doma. Opravdu. A pak, i když jsme tady byli mnohokrát, je jedno, kdy a ke komu přijedu, tak jsme tady koupili prasátko, dělali jsme zabíjačku a opravdu, jak já říkám, pro mě to jsou nejbližší sousedi, kteří jsou 815 km daleko.

„Dřív jsme tady fotili venkovany, jak obhospodařují to své pole nebo jak jdou na pole.“

Jak se od doby vaší poslední návštěvy změnila Svatá Helena a okolní krajina?

BUČEK: Trošku nám tady chybí koně, kteří tady bývali.

NAHODIL: Od té poslední návštěvy nejsou změny tak dramatické jako od té první. Pak se tady začaly objevovat traktory a podobně. Stáda krav tady chodila přes obec, nebylo tu osvětlení. Když byla tma a prošli jsme se někam dál, tak jsme byli nabalení kravinci, ale to člověku nevadilo. Teď se vše tady modernizuje, mění se, pro místní lidi k lepšímu samozřejmě. Ale z mého pohledu, když jsem se tehdy zde vracel do svého mládí, tak dneska je to všechno jinak. Tehdy dvanáct povozů koní jelo s hnojem na pole. To už tady nevidíte. Dneska mají traktory, sem tam nějaký koník. A pak tu jsou ty větrné elektrárny. Mně osobně to tehdy vadilo, když se to tady udělalo. Ale dneska už nám to celkem připadá takový přirozený, asi jsme si zvykli.

BUČEK: Mně to třeba přirozené až tak nepřipadá, ale je to v každém případě fotograficky zajímavé. Na horizontu máme vrtule, pod vrtulemi leží krávy a před krávami je křížek. Takže si to člověk tak různě poskládá a už je z toho takový zajímavý příběh.

REINHOLD: Já nemám takové emocionální vztahy. Ani na můj domov v Německu nebo v Čechách. Myslím, že do budoucnosti je nutné používat tuhle energii. A sice nevím, jestli ty vrtule mohou být tak blízko, ale jinak mně osobně nevádí. Ty kombinace, kdy máte tu obec a okolo jsou ty vrtule, jsou docela zajímavé.

ŠUBERT: Já se to nějak snažím využít k tomu, abych polidštil větrné elektrárny, abych je užíval nějakým výtvarným způsobem v kombinaci s krajinou. Když už tady jsou a budou, tak je potřeba se s nimi naučit žít a hledat v nich to, co je na nich zajímavé.

Co vás zde a v okolí nejvíce láká fotit a proč?

NAHODIL: Tehdy mě tady lákali nejvíce lidi a zvířata a teď asi ta příroda.

BUČEK: Dřív jsme tady fotili venkovany, jak obhospodařují to své pole nebo jak jdou na pole. Takové to prosté obdělávání a hospodaření.

REINHOLD: Pro mě je zajímavý východ a západ slunce. Taky ty kopce, výhledy a hory.

ŠUBERT: Poměrně čistý vzduch. Pro mě ta krajina je jiná než krajina moravská. Je svým způsobem i industriálně nedotčená. Takové to rozdělení na malá políčka, střídající se barevné plochy, ty už jsou dneska málo vidět. Většinou jsou to zcelené kusy, ale tady to je.

Jakým způsobem se dostaly vaše fotografie na stěnu školy?

NAHODIL: Už je to třináct let, kdy jsme pořádali výstavu u nás v Tišnově. A měli jsme tam celý autobus z Heleny, mandolínový sbor a asi 300 lidí, co jsou odstěhovaní v Česku. A tak pak jsme si říkali, že je tam na Helenu vezmeme, ty fotografie, a uděláme jim v tom kulturním domě výstavu. Někteří tady chystali prasátko a my jsme mezitím fotografie rozvěsili v kulturním domě. A byl plán, že to tam bude přes ten víkend a pak to zase sbalíme a vezmeme domů. Ale tehdy přišel pan Roch za mnou a prosil, ať to tady necháme. A tak jsme se dohodli s kolegy ve fotoklubu, že to tam necháme. Že alespoň bude důvod tam pro to zase někdy jet. No a zůstalo to už tady.

Co říkáte na to, že po takové době stále visí?

NAHODIL: Já jsem z toho byl udivený, že je nikdo nevyhodil. Opravdu nás to překvapilo, příjemně.

ŠUBERT: Já tam fotky nemám, ale v tom, že to tam zůstalo, vidím lidskou úctu k amatérské fotografické práci. Že jim stojí za to si je ponechat i těch třináct let, že to stále někomu něco říká a že to má nějakou úroveň. Z fotografického hlediska, v podstatě ta skutečnost, že ty fotografie tam stále visí, podtrhuje význam fotografie jako dokumentu, který informuje o tom, co bylo. Vzpomínky zaniknou, obraz zůstane.

„Vzpomínky zaniknou, obraz zůstane.“

Co byste chtěli, aby si diváci z vašich fotografií vzali o této oblasti?

ŠUBERT: Pro mě to jsou dvě hlediska. Porotce fotografické soutěže řekne: perfektní kompozice, barevné podání, výběr tématu, neobvyklý záběr atd. Ale laik, který přijde na výstavu, řekne: To je zajímavá fotka, ta se mi líbí. Tudíž oba tyto aspekty hodnocení by měly být pro nás jako autory povzbuzující.

NAHODIL: Když jsme měli výstavu u nás, tak tam hlídala jedna paní Vodičková. My jsme tam měli fotografie těch kraviček a toho všeho. A ona tam napsala tak krásný zápis. Já už si to úplně doslova nepamatuju. Ale napsala, že jako děčko vzpomíná na ten život a dneska, když to vidí na těch fotkách, tak jí to připomíná její mládí. Ale tohle si z toho běžní lidé nevezmou. Aby si uvědomili že ty lidi, ale i jejich předky ta kravička a ta příroda také živila. U nás spousta lidí nadává, ale ať si uvědomí, jak se máme dobře. •

Rozhovor vedl Radim Schottl
stážista programu Erasmus+,
Svatá Helena

Aktuality Rumunsko

Úklid hřbitova

19. 11. 2023 se rozhodli eibenthalští podniknout další krok k tomu, aby se jejich vesnice stala tou nejuklizenější v celém Rumunsku – uklidit skládku, která se za roky vytvořila pod těžko dostupným hřbitovem neboli krchovem. V roklí pod ním a také za jednou z bočních bran se podařilo během několika hodin sebrat dvě korby plastových květin, pohřebních věnců, skleněných lahví, plastových pytlů; prostě odpadu, který patří do popelnice nebo ideálně vůbec nemusel vzniknout, protože kytice přece nemusí být z plastu. Nálada byla skvělá jako vždy, když se dělá něco dobrého a ještě vyjde hezké počasí. Kéž si všichni této práce a čisté přírody váží a za pár let není potřeba uklízet stejná místa znovu. •

Banátský výrobek roku

Minulé číslo tohoto časopisu se věnovalo řemeslné výrobě a bylo jasným svědectvím, že přestože mnohá řemesla Českého Banátu se už stávají historií, je stále co obdivovat a uchovávat. Cílem soutěže Banátský výrobek roku, kte-

rá proběhla 20. 11. 2022, bylo ukázat krajské komunitě i turistům, kdo i v dnešní době vlastníma rukama vyrábí hodnotné, kvalitní a jedinečné produkty, na které můžeme být právem hrdí. V prvním ročníku se ve třech kategoriích – řemeslný výrobek, trvanlivá potravina a alkohol – utkalo více než sto výrobků a porotu tak čekal náročný úkol. Mezi jejími členy byl otec Josef Přelouček, podnikatelé Josef Pek a Tiberiu Pospíšil, zástupci krajské organizace Marie Kobau a Emil Flasca, hosté z Čech – moderátor Jan Tuna, biolog Petr Ryšávka a zástupce Klubu českých turistů Pavel Přílepek – a také čeští učitelé Stanislav Havel a Alexandr Gajdzica. Vítězové mohou své produkty označovat jako banátský výrobek roku a prezentovat se speciální plakétou. Řady oceněných se navíc brzy rozšíří, protože první ročník akce dopadl nad očekávání úspěšně, a už se proto pracuje na ročníku druhém. Rozhovory s výherci si můžete přečíst na začátku tohoto čísla. •

Přednášky o zdraví

Ve stejný den jako soutěž Banátský výrobek roku mohli eibenthalští zhlédnout i poučnou dvoj-přednášku Jana Tuny a Petra Ryšávky. Honza ve svém bloku využil zkušenosti nasbírané při tvorbě pořadů *A dost!* a *Tuna versus* a vysvětlil divákům, jaký dopad na zdraví mohou mít průmyslově vyráběné potraviny obsahující nadbytečné cukry, barviva a jinou chemii. Doktor Ryšávka, uznávaný český expert na problematiku mikrobiomu, seznámil krajany s předmětem svého odborného zájmu. Vysvětlil, jaký vliv má právě kvalita stravy a životního stylu na prospěšné mikroorganismy v lidském střevě a jak důležité pro nás je, aby náš mikrobiom byl v dobré kondici. Bylo více než vhodné, že tato přednáška navazovala na vyhlášení banátských výrobků roku, protože právě domácí strava a produkce jsou pro mikrobiom to nejlepší. Podobné přednášky, pro školní děti dopoledne, pro všechny pak večer, proběhly i v kulturních domech na Gerniku a Svaté Heleně. •

Mikulášská Gernik

11. 12. se na Gerniku konala po několika letech covidových restrikcí velká mikulášská besídka v kulturním domě. Po pásmu koled, které nacvičily místní děti, poděkování malířce Susie Vier za nezištné vedení výtvarného kroužku a projekci hudebního filmu Banátský Betlém již všichni netrpělivě vyčkávali příchodu Mikulášovy družiny. Rolí Mikuláše, čerta a andělů se ochotně zhostila gernická mládež a nadělila přítomným dětem, od miminek až po osmnáctileté, dárky od UDSCR. •

Vánoční besídky 2022 na Svaté Heleně

Závěrečná děkovačka v kamínu

První besídka se odehrála 17. 12. v kulturním domě. Začínala v 19 h. Jako první vystupovala školka. Zpívaly různé koledy. Hned po školce následovalo vystoupení prvního stupně. Poté zazněly dva akordeony, orga, trubka a housle, které vedl učitel Cristian Albu. Všichni dohromady jsme si zazpívali čtyři nebo pět koled. Následovaly housle, na

kteří si zahrály Anička, paní učitelka a Klaudi. Další na řadu přišlo divadlo o Červené Karkulce, ale ne o jen tak ledajaké; byly dohromady tři. Promítali jsme premiéru filmu Banátský Betlém, který můžete najít na YouTube. Za krásné hraní a zpívání jsme dostali i i dárky.

Plakáty jsme rozvěsili po celé vesnici

24. 12. v 18 h měli kostel baptisti. Jako první zpívali koledy a mezitím děti přednášely básničky. Potom hrály divadlo o zvířátkách. Nakonec odpovídaly na otázky ohledně Vánoc. Dostaly také dárky.

24. 12. ve 21 h měli kostel katolíci. Ti měli také divadlo a mezitím koledy a básničky. Po představení byla mše svatá a děti dostaly dárky. •

Denisa Peková, Svatá Helena

Návštěva z ambasády

V neděli 19. 2. 2023 k nám na Svatou Helenu přijela návštěva z ambasády. Paní ambasádorka Halka Kaiserová a paní konzulka Jitka Kruková. S paní učitelkou a s dětmi jsme připravili krátký program. Hráli jsme a zpívali české písničky a také nějaké děti tancovaly. Myslím, že se jim to líbilo. Po dětském vystoupení proběhla pracovní schůzka týkající se chystaných oslav dvoustého výročí založení Svaté Heleny, informační schůzka s českými učiteli a setkání s představiteli UDSCR. •

Daniel Hrůza, Svatá Helena, kj

Zřícená skála

V lednu jsme měli možnost zažít opravdové zemětřesení, našťastí jen s řinčícími hrníčky v poličce nebo třesoucí se postelí. Větší vzrušení nám přinesla spadlá skála na silnici u Dunaje poblíž vesnice Cozla. Na mnoho týdnů jsme tak přišli o plynulé spojení mezi Svatou Helenou/Gernikem a Rovenskem/Bígresem/Eibenthalem. Nejčastěji jsme tak cestovali stylem *Dojedu k zátarase, opatrně a hlavně rychle přelezu spadlou skálu a doufám, že na mě na druhé straně někdo čeká.* Parkující auta na obou stranách závalu dokládala, že jsme nebyli jediní, kdo takto jednal. •

Škola jinak

V prvním březnovém týdnu se školáci z Gerniku v rámci akce „Škola jinak“ vydali za ranního mrazíku k mlýnkům u Petra. Prozkoumali jeskyni i jarní kytky a zpátky se zkusili vrátit novými trasami, při kterých jsme vyzkoušeli kondiční i vytrvalostní šplh příkrou strání. •

Župní kolo olympiády z češtiny

12. 3. se konalo župní kolo olympiády v mateřském jazyce pořádané rumunským ministerstvem školství. Letos poprvé v něm měřili své síly nejen sedmáci a osmáci, ale i pátáci a šestáci ze Svaté Heleny, Gerniku, Nové Moldavy, Berzásky a Eibenthalu.

Státní kolo olympiády z češtiny

Důkazem toho, že čeština jako mateřský jazyk žila, žije a má budoucnost i v době, kdy další světové jazyky pronikají do naší každodenní reality, je právě výuka v češtině na školách v českých vesnicích a její uchovávaní v místních komunitách. Účast žáků z české menšiny na státním kole olympiády v českém jazyce dokazuje, že si pěstujeme český mateřský jazyk, že máme zájem o jeho zdokonalování a že to není jen další cizí jazyk; je to řeč našich předků a součást naší identity. Olympiáda v českém mateřském jazyce umožnila našim žákům dokázat své znalosti v českém jazyce a literatuře. Státní kolo olympiády z českého jazyka a literatury pro 7. a 8. třídu se letos uskutečnilo v župě Karaš-Severin od 11. do 13. dubna. Hostitelskou školou se stalo Národní Kolegium Constantina Diakonoviče Loga v Caransebeș. Hlavním organizátorem bylo rumunské ministerstvo školství reprezentované panem prof. dr. Ianko Gubani – odborným inspektorem pro školy s vyučovacím jazykem bulharským, českým, slovenským, srbským a ukrajinským v Rumunsku z Oddělení pro krajanské menšiny – ve spolupráci se školním inspektorátem župy Karaš-Severin. Žáci, kteří se zúčastnili státního kola olympiády z českého jazyka a literatury, pocházejí ze žup Karaš-Severin a Mehedinți, konkrétně z těchto obcí: Svatá Helena, Eibenthal, Gernik, Berzasca a Nová Moldava. Výuka českého jazyka je zajištěna místními učiteli Marií Boudou, Iosefem Boudou a Anou Predus ve spolupráci s českými učiteli Klárou Jíchovou a Alexandrem Gajdzicou, kteří jsou vysláni na výpomoc výuky českého jazyka rozhodnutím české vlády. Jim a zúčastněným žákům patří uznání, pochvala a velká gratulace. Vítězi státního kola olympiády z českého jazyka a literatury jsou:

1. místo:

- Gabriela Pospíšil – Základní škola Eibenthal – 7. třída
- Daniel Alois Hruza – Základní škola „J. A. Komenského“ Svatá Helena – 8. třída

2. místo:

- Gabriel Löw – Základní škola Eibenthal – 7. třída
- Denisa-Iosefina Herdi – Základní škola „J. A. Komenského“ Svatá Helena – 8. třída

3. místo:

- Emil Pospíšil – Základní škola Eibenthal – 7. třída
- Carol Nedved – Základní škola Gernik – 8. třída

Čestné uznání:

- Gheorghe Alexandru – Střední škola Clisura Dunării Nová Moldava – 7. třída

- Alexandru Iliu – Tronaru – Základní škola Berzasca – 8. třída

Zvláštní cena:

- Gabriel Marian Roch – Základní škola Berzasca – 8. třída.

Žáci získali hodnotné odměny a ceny od UDSCR a sponzora Rudolfa Boudy, majitele Tech RB Engineering. Tito uvedení mají finanční podíl i na organizační stránce státního kola olympiády z českého jazyka a literatury. Vřelé díky! •

Michaela Leoreanu, Ešelnice

Uklidme Český Banát!

Svatohelenská brigáda se připravuje

V závěru dubna se letos ve školách konal „Zelený týden“ zaměřený na ekologii, v rámci něhož jsme uspořádali tradiční akci Uklidme Český Banát, jíž se účastnily školní děti i veřejnost. Podařilo se nám uklidit ulice Svaté Heleny a zlikvidovat sklád-

S plnými pytlí na Áriích, Svatá Helena

ku v lokalitě Árie. Na Gerniku vyšel ambiciózní plán vyčistit okolí příjezdové cesty ke Gerniku od konce serpentiny z Padiny Matei. Všem brigádníkům děkujeme! •

Soutěž z češtiny

22. 4. se na Gerniku pod patronací UDSCR konala Soutěž z českého jazyka pro děti ze 2.–12. třídy, tedy kromě sedmáků a osmáků. Na pětáctyřicet dětí ze všech českých vesnic psalo testy připravené učiteli z ČR, navštívilo etnografickou expozici v Českém domě a po společném obědě v penzionu si užilo vyhlášení výsledků. S objemným opravováním i návrhy na speciální pochvaly nám pomohli naši stážisté. Příjemným obohacením bylo jako vždy opravování slohových prací, z nichž nás některé upřímně rozesmály či potěšily a otiskneme je. Za zajištění občerstvení i oběda v Penzionu a hodnotné dary děkujeme organizátorům z řad UDSCR. A jak to dopadlo?

Začátečníci

1. Daniela Hana
- 2.–3. Radu Popescu, Joan Lăcătuș

Třída 2.

Velmi těsný souboj o 1. a 2. místo!

1. Rozárka Merhautová
2. Karina Pec
3. Petr Hruza

Třída 3. a 4.

Velmi těsný souboj o 1. a 2. místo!

1. Maruška Wagner
2. Robert Low
3. Denis Pospíšil

Pochvala poroty za porozumění češtině – David Iovanovic

Třída 5.

1. Daniel Cotva Salaba
- 2.–3. František Táborský, Patrik Bouda

Třída 6.

Velmi těsný souboj o 1. a 2. místo!

1. Denisa Pek
2. Anna Pec
3. David Low

Pochvala poroty za porozumění češtině – Ana Nechifor

Střední škola

1. Adela Pek
2. Narcis Popescu
3. Iulian Herdi

Pochvala poroty pro nerodilé češtináře – Cristina Masec, Evelina Stefaneca

Pochvala poroty za vydařený sloh – Jozífek Kuna

Návštěva z Prahy

Eibenthal a místní škola se naplno zapojily do evropského programu Erasmus+. Vedle dvou stážistek, které ve vsi odvádějí skvělou práci, na přelomu dubna a května přijela na deset dní SCIO škola z Prahy 3. Celkem 11 dětí a dva učitelé. Cílem projektu bylo, aby se děti z Čech seznámily s dětmi z Eibenthalu a vytvořily projekt zaměřený na téma inkluze a kyberšikany, což jsou obzvláště v této digitální době důležitá témata. První seznámení proběhlo prostřednictvím online konference několik týdnů dopředu. Osobně se pak žáci setkali

poprvé na Svaté Heleně, odkud spolu vyrazili přes Gernik, Rovensko a Sichevici do Eibenthalu. První dva dny bez přestání přšelo, vše ale dobře dopadlo a zážitek byl o to intenzivnější. Čtvrtý den děti navštívily jeskyni Ponicovu a užily si plavbu na lodičkách po Dunaji. O víkendu se pak hosté naplno zapojili do eibenthalského beerfestu po boku místních dětí. Zbýlý čas spolu děti strávily ve škole a v klubovně. Projekt se povedl a přinesl nezapomenutelné zážitky i nová přátelství. •

Pivní slavnosti na Eibenthale

29. a 30. dubna proběhly na Eibenthale svátky piva. Návštěvníci si mohli užít vystoupení gernické kapely Bohemia, eibenthalských muzikantů Roberta Voniafcy a Eduarda Löwa, českého hudebníka Petra Skočdopole i eibenthalských dětí s posilou ze SCIO školy Praha 3. Hosté také mohli poměřit své pivařské schopnosti v disciplínách jako pivní štafeta nebo vypítí půllitru na rychlost. Velkou událostí pro krajany byla návštěva tří českých poslanců – Romana Bělora, Martina Hájka a Miroslava Zborovského –, kteří v Parlamentu České republiky vytvořili skupinu přátel Českého Banátu. Ti se v sobotu setkali v místním restaurantu se svými rumunskými protějšky, hejtmanem župy Mehedin a zástupci krajanské komunity. •

Připravili Klára Jíchová a Alexandr Gajdzica

Rozsviť duši, Banáče!

aneb hrdinou může být každý z nás

Focení v MUNI stylu, volnočasový klub Eibenthal

Dechberoucí příroda, reflexe realizovaných programů až do noci, dojení krav a spousta nových zkušeností do lektorské kapsy. Nejen taková byla cesta hrdiny, kterou jsme s mými kolegy z magisterského studia a českými dětmi v Rumunsku během druhé poloviny ledna podnikli.

Všechno to začalo na severu Polska nad miskou Ph. Tenkrát jsem tam byla ke konci léta s kamarádkou Luci Rádlovou, která už od začátku našeho putování básnila o festivalu v Banátu, ze kterého se zrovna vrátila. Tak jsem i já začala pátrat po historii tohoto kouzelného místa, vlastně jsem žasla nad českými vesnicemi a jejím nápadem vydat se tam. Spojili jsme se s dalšími dvěma spolužáky Marim Singerem a Agi Derflovou, dohromady tvořící tým Rozsviť duši. Pod rukama nám vznikl projekt a odhodlání vyjet směr Rumunsko. Začátek byl protkán spoustou byrokracie s řešením stipendií, ale ani hodiny prosezené v knihovně nás neodradily.

Brněnský tým v Banátu

V projektu nám šlo o propojování třech pilířů: já, společnost a příroda do balíčku programů pro děti navštěvující volnočasové kluby na Eibenthale a Svaté Heleně. Kladli jsme si na srdce, aby programy reflektovaly jejich potřeby, proto jsme plány konzultovali s českými učiteli působícími ve vesnicích Banátu a v průběhu projektu vše aktivně reflektovali a uzpůsobovali tak, aby to pro děti bylo co nejvíce přínosné. Jelikož jako studenti sociální pedagogiky „pašujeme zážitky“, jedním ze základních cílů pro nás je vést děti ke smysluplnému trávení volného času.

Aktivita „zrcadla“ byla obzvláště intenzivní

Pozornost jsme věnovali hlavně osobnostně sociálnímu rozvoji, environmentálnímu cítění a digitální gramotnosti. Vycházeli jsme ze zážitkové pedagogiky s využitím její pestré škály nástrojů. Skrze artefiletiku jsme rozvíjeli sebepoznání, sebehodnotu a ruku v ruce s konceptem výchovy přírodou nebo divadlem utlačovaných jsme se blíže podívali na téma dezinformací a závislosti na internetu. Dramatická výchova dětem dala prostor pro sebevyjádření a napojení na skupinu.

Ústřední legendou byla Cesta hrdiny. Nechte se ale názvem zmást, nešlo o klasické hrdiny z Marvelu. Šlo o ty vnitřní hrdiny, které v sobě každý máme, ale čas-

Artefiletika v akci, zaměřeno na tvoření vnitřního hrdiny

to na ně zapomínáme nebo se je bojíme probouzet. Na vědomost se však dává, že hrdinou může být každý z nás. Pro sebe, pro druhé a pro přírodu. To se nakonec stalo hlavním poselstvím našeho projektu. Ale jak takové hrdinství objevit? Jak uvěřit, že moje schopnosti mohou být hrdinské? Právě to jsme na Svaté Heleně a Eibenthalu rozvíjeli. Snažili jsme se v dětech probudit sebehodnotu, mluvili jsme s nimi o emocích a uvědomili si, že ačkoliv jsme odlišní, sdílíme jedno místo na světě. Je důležité vést je k pozitivnímu vztahu k přírodě, ukázat jim, že nám toho tolik nabízí, ale je důležité, abychom jí to s úctou vraceli.

S ohlédnutím zpět doufáme, že jsme v Banátu pár duší rozsvítili a probudili tak vnitřní hrdiny. Věřím, že ty naše zůstanou touhle zkušeností rozsvíceny ještě dlouho. •

Barbora Jelínková

Sdílení, jak jinak než v kruhu

Aktuality Srbsko

Obnovena tradice svatohavelského posvícení v Kruščici

Krajané v Kruščici často vzpomínají na to, jaké to bývalo pěkné při svatohavelském posvícení. Že se přinesla úroda do kostela, tam se za ní pomodlilo a poděkovalo a pak se tancovalo až do rána. A že je velká škoda, že už to tak není.

Při svatohavelském posvícení v Kruščici zahrála také moravská cimbalová kapela, ve které vystoupili přátelé z Hnutí Brontosaurus

Tak po několikaletém vzpomínání jsme se letos rozhodli posvícení obnovit. V kostele proběhlo poděkování za veškerou úrodu a pak se šlo do Českého domu, kde byla nachystána moravská cimbalová muzika, ale předtím bylo krátké povídání Šimona Tesaře o češtině krajanů v Srbsku a Dalimil Toman zhodnotil desetileté působení Hnutí Brontosaurus v srbském Banátu. K večeri se podával tradiční „pasulj“ a pak se tancovalo jako za starých časů téměř do rána. Letošní posvícení bylo ale výjimečné v tom, že nás navštívili vzácní hosté z Domu zahraniční spolupráce a Ministerstva zahraničních věcí. •

Český den v Gaji

Český den v Gaji začíná v kostele svatého Václava mší svatou v českém jazyce

V sobotu 29. října připravila Česká beseda Gáj akci pod názvem Český den. Základní myšlenkou této akce bylo společné setkání českých krajanů při české hudbě. Vše začalo českou mší svatou v místním kostele svatého Václava. Po mši vystoupil pěvecký sbor Krajaní. Poté pokračovalo setkání krajanů v Českém domě při společném zpěvu nejen českých písní. •

Hudební dílna České besedy Kruščice

Čeští krajané z Kruščice se ke společnému zpívání scházeli v místním Českém domě, hudební dílnu vedla Aneta Veselá a Šimon Tesař

Rčení, co Čech, to muzikant platí v srbském Banátu dvojnásob. Hudba zde má velkou tradici a nám se jí pomocí dvou stážistů, studentů z České republiky, daří obnovovat. Vše začalo listováním v kruščickém zpěvníku, kde jsme našli kromě klasických také několik originálních místních

písní a začali jsme je zkoušet s dětmi při výuce českého jazyka. A jednou po kostele za námi přišli dospělí, že by chtěli také začít zpívat, a tak dnes máme pod pracovním názvem „hudební dílna“ v Kruščici skupinu dětí a dospělých, se kterými zpíváme staré banátské písně a k tomu přidáváme několik nových českých písniček. •

Mikuláš a čert přišli také do Českého Sela

Obnovena tradice mikulášské nadílky v Českém domě v Českém Selu

Svatý Mikuláš naděluje také v Srbsku. Mikulášská nadílka patří mezi oblíbené tradice v České republice, v Srbsku je známá hlavně u krajanů. Před dvěma lety se tato tradice vrátila i do Českého Sela. Starosta vesnice vždy pozve všechny děti, které mají nějakou vazbu s Českým Selem, do místního Českého domu a připraví pro ně balíčky sladkostí. Děti si připraví malý dárek pro Mikuláše, a kdo umí básničku v češtině, tak dostane speciální dárek. Tato tradice se udržuje také v českých besedách v Bělehradě a Novém Sadě. •

Vánoční koncert ve Vršci

Vánoční koncert měli na starosti Rozezpívání profesori, členové České besedy Vršac

Do České besedy ve Vršci chodí mnoho muzikantů, kteří zpívají v učitelském pěveckém sboru. A jelikož nejen čeští krajané v Srbsku rádi slaví, a nejlépe hudbou, tak si Vánoční koncert vzali na starost právě Rozezpívání profesori z České Besedy Vršac. Vánoční (božiční) koncert se konal v Národním divadle ve Vršci a zazněly na něm i české koledy. •

Vánoční výtvarná dílna v České besedě v Kruščici

Vánoční výtvarnou dílnu vedla umělkyně Tereza Stamenković Klepáček (na obrázku vpravo)

Česká beseda Kruščice připravila v místním Českém domě vánoční výtvarnou dílnu. Na této akci se scházejí děti se svými rodiči a vyrábějí vánoční přáníčka pro své blízké. V tento předvánoční čas se v Českém domě sejdou krajané i jejich srbsští přátelé. •

Tříkrálová koleda

Tři králové za doprovodu pana Ferdinanda Veselého při koledování u rodiny Irovič v Kruščici

Tříkrálová koleda patří k tradicím, která se v srbském Banátu udržela a je stará přes sto let. A také letos jste tři mudrce mohli v Kruščici vidět. Tři chlapi chodí po českých domech v Kruščici a zpívají píseň „My tři králové jdeme k vám“ a píší na dveře K+M+B a za to dostávají drobné dárky.

Po Třech králích chodí po vesnici také katolický kněz a v doprovodu českých krajanů světlí domy svěcenou vodou. Na příchod kněze se čeští krajané velmi těší a jedná se o velmi přátelská setkání. •

Otevření Českého domu v Bělehradě

Otevření českého domu v Bělehradě se zúčastnili prezidenti obou zemí a také čeští krajané v krojích

Koncem ledna otevřel český prezident Miloš Zeman a srbský prezident Alexandr Vučić Český dům v Bělehradě. Této akci ale předcházela před čtyřmi roky beseda Miloše Zemana s českými krajaney, na které se řešila právě problematika Českého domu. Situace byla tenkrát složitá, protože dům vlastnilo několik osob a provoz byl velmi komplikovaný.

Slavnostního aktu otevření Českého domu v Bělehradě se zúčastnili prezidenti obou zemí, velvyslanec České republiky v Srbsku, představitelé českých spolků a mnoho dalších významných hostů. S novým otevřením Českého domu se otevírají nejen českým krajanům další velké možnosti širokého spektra. •

Masopust v Českém Selu

Čeští krajané Jaroslav Bodnár (vlevo) a Alen Irovič při oslavách masopustu v Českém domě v Českém Sele

Masopust má v srbském Banátu svoji tradici. Dříve se lidé v tuto dobu hodně navštěvovali a rádi chodili na „táčky“. A nejvíce vyhlášené byly zábavy s českou muzikou. V poslední době se vše málem ztratilo.

Minulý rok se ale podařilo obnovit masopustní občůzku i zábavu. A letos se pro úspěch celá akce zopakovala. Opět se sešli čeští krajané v jejich domě a konal se průvod masek po vesnici, po kterém následovalo vyhlášení nejlepších masek a společné veselí. Jen letos chyběla masopustní zábava, ale ta bude určitě příští rok. •

Velikonoční koncerty

Pro české krajaney v Srbsku patří Velikonoce mezi největší svátky v roce. Většina z nich v tuto dobu zavítá do kostela na bohoslužbu, chlapi poté chodí s řehtačkami po vesnici od Zeleného čtvrtka po Bílou sobotu a zvěstují velikonoční příběh.

V poslední době se stávají také oblíbené Velikonoční koncerty. První uspořádala Česká beseda Vršac v místním městském muzeu a vystoupili na něm také čeští krajané. Druhý koncert připravila Bella Musica v kostele svaté Anny v Bele Crkvě. •

Stanislav Havel

Sušenky

Při psaní této povídky jsem musela vytrhnout jeden papír. Možná i dva.

Beep. Beep. Beep.

Budík zvoní v sedm ráno. Martin se probouzí s nechutí jít do práce a sotva vstává z postele.

„Zatracená práce! Proč jsem si ji vůbec vybral?!“

Jde si umýt zuby a vysprchovat se. Pak se převlékne a udělá si k snídani palačinky.

„Mňam, ty jsou tak dobré!“

Martin si je vychutnává. Koukne se na mobil. Už je osm dvacet pět.

„Já zapozdím!“

Vyplivne kafe z pusy, nasadí si kabát a běží po schodech dolů.

„Franta mě zabije, že jdu zase pozdě!“

Sedne si do auta a jede do práce.

Protáhla jsem se.

Při cestě se dostane do zácpy. Telefon ukazuje už osm čtyřicet. Martin je našťvaný na lidi kolem, že jedou pomalu.

„Ty jo, kolik jedeš? Tak třicítkou, ne??? Ten jede jak šnek!“

Zakousla jsem se do jablka.

Do práce Martin stihl v devět.

„Martine, zase pozdě?“

Martin se pustil do práce. Hodně lidí si přišlo dát kávu a croissant. Většinu z nich znal, takže si s nimi popovídal, což Frantu taky našťvalo. Blíží se čas k obědu. To znamená, že Martin má hodinu volno. Zajede domů. Jídlo v práci je moc drahé.

„Co si dám k obědu? Asi že dnes si dám těstoviny.“

Kručí mi v břiše.

Ding. Zazvučí telefon.

„Daniel mi píše? Jak to? Bratr mi nikdá nenapíše.“

„Ahoj, není to lehké psát. Právě jsem zavezl mamku do nemocnice. A nevypadá to moc dobře. Před týdnem jí dělali testy a teď mi řekli, že mají podezření na rakovinu plic. Chtěl bych, aby ses přijel rozloučit. Mamka má prý jen dva týdny.“

Martin byl v šoku. Hned vzal laptop a hledal letenky do Ameriky. Našel si let za čtyři hodiny. Začal si balit kufr, dal do něho všechno možné, co našel. Sedl si do auta a jel přímo na letiště.

Dala jsem si jednu sušenku. Vajíčkové kolečko. Jenom jedno.

Martin se snažil co nejvíc pospíchat.

„Dobrý den, pane Lorenzi.“

„Dobrý den, Martine, co zase chceš? Pojd', za pět minut ti začíná odpolední.“

„Pane Lorenzi, omlouvám se, ale dnes už nedorazím. Přišla mi zpráva, mamka má rakovinu a právě jedu k letišti...“

Druhé vajíčkové kolečko.

Sedne si na své místo a čeká, než letadlo vyletí do vzduchu. Všechno bylo v pořádku, až do chvíle, kdy se letadlo spustilo dolů.

„Vážení cestující! Prosím nepanikařte, zůstaňte na svých místech...“

Třetí vajíčkové kolečko.

„Kde to jsem?“ lekne se Martin.

„Jste v nemocnici. Letadlo, se kterým jste letěl, havarovalo blízko Los Angeles.“

„Co? Jsem z toho zmatený. Kolik jsem tady ležel?“

„Skoro dva týdny... Někdo k vám přišel.“

Čtvrté. Poslední.

„Martine, co se stalo? Jak se ti tohle mohlo stát? Nemohl jsem se ti dovolat. Až když mi nemocnice dala zprávu. Mamka už není mezi námi. Před týdnem zemřela. Je mi to líto.“

„Ani jsem se nerozloučil. Kdybych tolik nespíchal a letěl tím dalším letadlem, možná bych mamku stihl.“

Jdu se napít vody, protože musím spláchnout všechny ty sušenky.

Anna Pec

Za tuto povídku získala Anna Pec, žákyně Základní školy Jana Amose Komenského ve Svaté Heleně, Zvláštní ocenění poroty v 10. ročníku literární soutěže Čapkoviny v ČR. Tématem soutěže bylo „Kdybych tolik nespíchal, možná bych to stihl“.

Záhada klíče

část čtvrtá

Obsah předchozích částí: K Petrovi přišla paní Markéta, která se představila jako kamarádka jeho zemřelé, dávno ztracené matky a předala mu od ní dopis. Petr s manželkou Luckou začali pátrat, kam patří klíč, který vypadl z obálky. Stopy je dovedly až do Svaté Heleny v Rumunsku, kde se k nim však všichni chovali divně a vyhýbavě. Pročítají se starými dopisy Petrovy matky za mlada a pomalu se jim začíná skládat historie dávné tragédie.

„Petře, já už nevím co dělat... Všechno se tak strašně komplikuje, je to tak zamotaný, já už nevím co dál. Někdy myslím, že by bylo lepší odjet zpátky a na tohle všechno zapomenout.“

„Já ti rozumím, vím, že to je těžký, ale když už jsme tady tak dlouho, přece to teď nevzdáme. Navíc, máme přece stopu. V posledním zápisku z deníku psala o nějakém podezření. Není divné, že tohle je její poslední zápis? V ten den se určitě něco stalo.“

„Ale jak chceš zjistit to, co se stalo, když si s námi už nikdo nepovídá? Ani paní Anka si s námi už nepovídá, než když to je nutné...“

„Já vím, ale...“ řekl Petr a zazvonil telefon.

„Já to zvednu,“ řekla s povzdechem Lucka. „Dobrý den.“

„Dobrý den, mohu mluvit s Petrem?“ ozval se z telefonu neznámý hlas.

„Jistě. Petře, chce mluvit s tebou,“ řekla Lucka a podala telefon Petrovi.

„Kdo je to? A co chce?“ zeptal se šeptem Petr.

Lucka pokrčila rameny a zavrtěla hlavou.

„Dobrý den, přejete si?“

„Slyšel jsem, že vás zajímá jistá žena, myslím, že její jméno je Káča Boudová...“

„Ano, to mě zajímá,“ řekl s odstupem Petr: „Nezlobte se, ale s kým mám tu čest?“

„Co se děje?“ zeptala se šeptem zvědavě Lucka.

Petr mávl rukou, přiložil ruku na rty a dal hovor nahlas.

„Noo, moje jméno vám bohužel říct nemohu, ale jsem někdo, kdo vám chce pomoci, pokud o mojí pomoc stojíte.“

„Samozřejmě, v tuto chvíli bych udělal cokoli, abych se ještě něco dozvěděl o své matce, jsem už totiž v koncích a...“ Petr se nadechl, že ještě něco řekne, ale Lucka ho přerušila, říkajíc víc máváním rukama než slovy: „Petře, mlč už, neříkej mi všechny detaily, vždyť ho ani neznáš!“

„Jestli tím cokoli myslíte opravdu... počkat, vaše matka!“ řekl neznámý ulekaným hlasem. Bylo slyšet odkašlávání a pak řekl: „Tak vidíte, ještě jeden důvod navíc, proč byste měl poslouchat, co vám chci říct.“

„No tak mluvte, člověče, co víte?!“ už se neudržel Petr.

„Já vám to povím, ovšem ne tady. Není to tak jednoduché. Jestli vás to opravdu zajímá, budete za dvě hodiny připravený na takový malý výlet. Nemusíte nic dělat, jenom nastou-

píte do taxi a to vás odveze. Jo a až tam přijedete, hledejte černou lavičku a tam na mě počkejte. Jenom nezapomeňte přinést za mé informace nějakou odměnu a velice bych ocenil, kdybyste přišel sám.“

„Ale... Haló, haló?! Vypnul mi to před nosem!“ řekl Petr a hodil telefon na stůl.

„Co chceš dělat teď?“

„Nemám co ztratit. Připrav mi prosím kabát a já půjdu.“

„Opravdu chceš jít? Co když to je nějaká léčka nebo nějaký žert? Tobě nepřipadá divné, že si o tom s námi nikdo nepovídá a tenhle Neznámý jen tak sám od sebe nám chce tak nadšeně něco říct?“

„Možná, ale možné je i to, že nám chce opravdu pomoci!“ nedal se Petr.

„Dobře, když myslíš... Můžu alespoň jít s tebou?“

„Ten člověk v telefonu říkal, že mám jít sám... A navíc, nechci aby se ti něco stalo,“ řekl Petr a objal Lucku.

„Kam to asi jedu?“ ptal se Petr sám sebe, zatímco seděl na zadním sedadle ve žlutém taxi. Díval se skrze okno, jak ubíhá krajina a hlavou mu probíhaly tisíce myšlenek. „Možná jsem přece jenom měl poslechnout Lucku a zůstat doma, nebo alespoň jít s ní, a ne sám... Co když měla pravdu a je to jenom nějaký hloupý žert? Co když jsem se ukvapil, když jsem s tímhle souhlasil?“

„Už jsme tu,“ přerušil řidič Petrovy myšlenky.

„Moc děkuji. Kolik to dělá?“

„Nic, tahle cesta je už zaplacená,“ řekl k Petrovu údivu řidič.

„Aha... Moc děkuji a na shledanou!“

Petr vystoupil z auta a rozhlédl se kolem sebe, hledaje pohledem lavičku obarvenou na černo.

„Do čeho jsem se to namočil, proč jsem s tím jenom souhlasil...“ pomyslel si Petr, když viděl, kde je. Bylo to velmi tajemné a podezřelé místo. Nacházel se na konci města. Bylo tam několik poloprázdných paneláků, za kterými stálo asi pět rozbitých laviček, pod kterými ležely prázdné skleněné lahve. Cesta byla rozbitá, plná děr a hrbolů. Byla tam i řeka, kolem které rostla

dívá a sleduje každý jeho pohyb. V tom se jeden pár očí vydal k němu. Neznámý muž, ten, co si s ním telefonoval, se k Petrovi přiblížil a pozdravil ho.

„Dobrý den, jsem rád, že jste si na mě udělal čas, pojdte za mnou, něco vám ukážu.“

„Dobrý den. Kam to jdeme? Do továrny?! Ale tam je to nebezpečné, může se tam stát cokoli!“ začal protestovat Petr.

Ale ten neznámý se jenom usmál a gestem mu ukázal, aby šel za ním.

Šli do továrny, až vešli do jedné místnosti na zboření.

„Nevím, co všechno víte, ale vaše matka nebyla ten nejlepší člověk na světě. Tahle budova, po tom, co se továrna přesunula jinam, se stala vězením. Cely byly tady i dole, ve sklepích. I vaše matka tady byla. Přesně v této místnosti. Zabila totiž člověka!“

„To není pravda! Víím, že byla ve vězení, ale taky víím, že tady byla nevině!“ řekl dojatě Petr.

Neznámý se zamračil a řekl: „To nemáte odkud vědět. I když to byla vaše matka, neznámá to, že byla perfektní.“

„Ale já to víím! Přímou od ní! Mám od ní totiž dopis.“

„Opravdu?“ znovu se zamračil neznámý.

„Jo. A víte co, mně připadá, že si ze mě jenom utahujete a užíváte si mého smutku! Děkuji za váš čas, ale já už musím. Nashle.“

„Ne tak rychle,“ zasmál se neznámý a třikrát zatleskal.

Ozval se výstřel a Petr klesl na zem.

V tu chvíli byl slyšet srdcervoucí výkřik bezmocné matky, která sice vidí, co se děje, ale nemůže vůbec nic dělat, nemůže svému dítěti vůbec pomoci, i když by dala všechno proto, aby mohla...

Neznámý se jenom zasmál, a když vycházel ven, kopl do jednoho sloupu a v okamžiku spadl strop, a následně i zdi...

Asi po patnácti minutách, když všichni odešli, vešla do fabriky Lucka, zavolala sanitku a pak holýma rukama začala odhazovat kameny. Když uviděla Petra, poslechla, jestli ještě žije, pak mu setřela prach z tváře a dala mu několik facek, aby se probudil.

„Petře, Petře, prosím tě, vzbud se! Nenech mě tady samotnou!“ křičela s pláčem Lucka a hledala, kam ho střelili. Měl díru v kabátě, na levé straně, ale krev tam nebyla. Rozepla mu kabát a z kapsy mu vypadl rumunsko-český slovník, ve kterém byla zastavena kulka. Lucka se usmála, setřela slzy a řekla: „Já jsem ti vždycky říkala, že se ti ten slovník bude hodit!“

Po chvíli Petr otevřel oči, usmál se na ni a chtěl něco říct, ale zmohl se jenom vyslovit její jméno, Lucka...

(pokračování příště)

Gabriela Pec
absolventka Základní školy J. A. Komenského
Svatá Helena

Závod česko srbského přátelství na kolech do Českého Sela

Peloton při startu Závodu česko srbského přátelství na kolech v Bele Crkvi

Základní myšlenkou tohoto závodu je podpora pohybu a zdravého životního stylu a při tom poukázat na dobré vztahy českých krajanů s okolními obyvateli. Organizátorem této akce je Škola plus Bela Crkva a letos se jel již jedenáctý ročník. Vše začalo v deset hodin u čerpací stanice Luk Oil v Bele Crkvi a na závodníky čekala 8 km dlouhá trať z Bele Crkve do Českého Sela.

Součástí Závodu česko srbského přátelství byl také Ablíanský běh, kterého se zúčastnili chlapi a děvčata od předškolního věku až po maturanty.

A komu se nechtělo v Českém Selu sportovat, mohl přijít na výtvarnou dílnu, kde se malovaly kamínky a tvořila mikromozaika jízdního kola z českých korálků. •

Stanislav Havel

Součástí závodu je také výtvarná dílna, při které se z korálků zdobilo jízdní kolo

NAUČNÁ STEZKA SVATÁ HELENA 10 TRASEUL EDUCATIONAL SFAINTA

PŘIPRAVUJEME!

PLODINY A OVOCE

Přírodní podmínky a z velké míry samozásobitelský způsob života obyvatel Svaté Heleny určují druhovou skladbu kulturních plodin. Užitékové rostliny jednoznačně převládají nad okrasnými, které najdeme v zahrádkách za řadovými domy. Předzahrádky s květinami nejsou časté, protože v ulicích je nutné udržovat volný průchod pro dobytek. Z polních plodin převládají obilniny (zejména pšenice a kukurice) a okopaniny (brambory), využívané jako potraviny i krmiva. Pro zeleninu (nejvíce zelí, cibule, rajčata, lilky) jsou vyčleněna místa v domácích zahradách s nejlepší půdou. Zde najdeme i větší množství ovocných druhů, zejména na vodu náročnou jabloně. V menší míře se pěstují hrušně, třešně, višně, meruňky a broskovně. Pozornému oku neuniknou „exotičtější“ druhy menšího vzrůstu jako mišpule, kdouloň či filikoník. Nesmíme opomenout význam révy vinné, kterou místní s oblibou sází na dvorech. V ulicích Svaté Heleny návštěvníka upoutají četné mohutné stromy ořešáků královského a morušovníků bílých. Nejdůležitějším ovocným druhem je bezesporu slivoň švestka, která si vydobyla výsadní postavení ve volné krajině i v podobě rozsáhlejších sadů.

- 1 Typická užitéková zahrada uvnitř obce. • O grádnici typická v nevícevnatate casei din interiorul satului.
- 2 Odvážní pěstují zeleninu i v neoploenchých zřivtech ve volné krajině. • In mediul rural deschtis, localnicii curajoși cultivă legume in doline fără garduri.

FRUCTE CULTIVATE ȘI SĂLBATICE

Condițiile naturale și stilul de viață în mare parte autosuficient al locuitorilor din Sânta Elena determină distribuția speciilor de plante cultivate. Plantele de uz practic predomină în mod clar față de plantele decorative și pot fi găsite în grădinițe din spatele caselor. Grădinițele cu flori din față sunt sunt mai rare, deoarece strážile trebuie păstrate libere pentru trecerea animalelor. Culturile de câmp sunt dominate de cereale (în special grâu și porumb) și de plante rădăcinoase (cartofi), folosite pentru alimentația locuitorilor și ca hrană pentru animale. Legumelor (în special varză, ceapă, roșii, vinete) li se acordă spațiu în grădina de lângă casă, unde au parte de cel mai bun sol. Tot aici se găsesc și cele mai multe specii de pomii fructiferi, în special meri, care necesită multă apă. Perele, cireșele, vișnele, caisele și piereșcile sunt cultivate într-o măsură mai mică. Speciile mai „exotice“, de înălțime mai mică, cum ar fi fasculul, gutuiul și smochinul, nu scapă ochiului unui observator curios. Nu trebuie să neglijăm importanța viței de vie, pe care localnicii o plantează în curțile lor. Pe strážile din Sânta Elena, numeroși arbori masivi de nuc și de dud alb atrag orice vizitator. Cea mai importantă specie pomicolă este, fără îndoială, prunul, care și-a câștigat o poziție privilegiată în câmp deschis, sub forma unor livezi extinse.

- 3 Vinice na svazích u Dunaje. • Podgoriile de pe dealurile de lângă Dunare.
- 4 Uliční stromofauna ořešáků se vyznačí nabitými kmeny. • Nucii rândujiți la străzi, cu trunchiurile văruite.

Naučná stezka Svatá Helena na sedmnácti panelech vykreslí mnoho témat spjatých s vesnicí, od historie, školy, kostelů a ovocných stromů až po jeskyně, lesy a louky v okolí.

Fasady II.
Hauptstadt Gernik ist ein in Rumänien verstreutes Dorf. Die Häuser sind aus Lehm und Ziegeln erbaut. Die Dächer sind aus Holz. Die Häuser sind in der Regel zweistöckig. Die Häuser sind in der Regel aus Lehm und Ziegeln erbaut. Die Dächer sind aus Holz. Die Häuser sind in der Regel zweistöckig.

Poklady Gerniku

Naučná stezka po tradičních staveních

Fasády II.
Hauptstadt Gernik ist ein in Rumänien verstreutes Dorf. Die Häuser sind aus Lehm und Ziegeln erbaut. Die Dächer sind aus Holz. Die Häuser sind in der Regel zweistöckig. Die Häuser sind in der Regel aus Lehm und Ziegeln erbaut. Die Dächer sind aus Holz. Die Häuser sind in der Regel zweistöckig.

Comoarele satului Gernik

Turul ghidat prin gospodăria tradițională

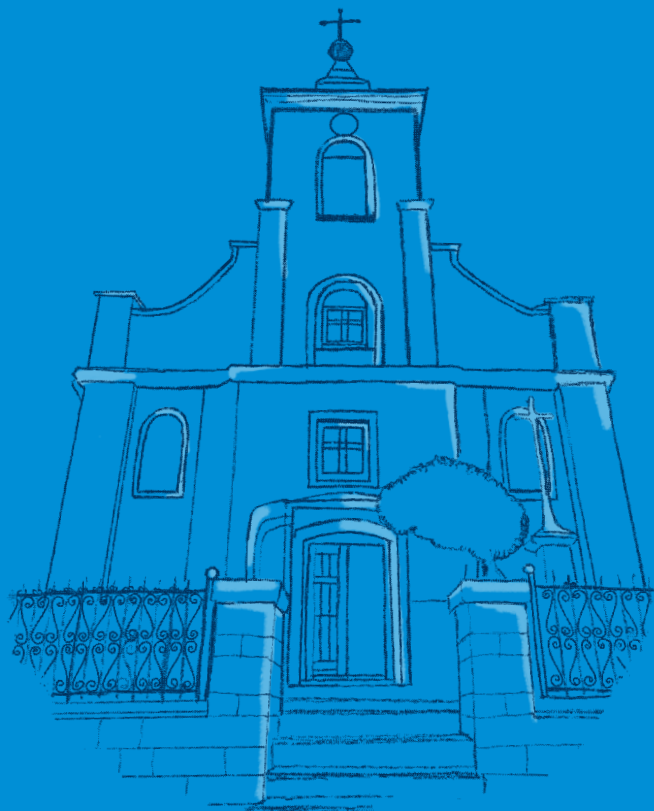
Fațade II.
Căile mai vechi fațade erau albe, cu decorațiuni din piatră. De la jumătatea secolului 20, în Gernik au început să apară fațade colorate. În prezent, fațadele sunt în general de culoare albă sau galbenă. În prezent, fațadele sunt în general de culoare albă sau galbenă.

PŘIPRAVUJEME!

Na Gerniku připravujeme Naučnou stezku po tradičních staveních Poklady Gerniku. Dvanáct panelů umístěných po celé vesnici vám představí části tradičních domů jako zdívo, fasády, okna a dveře či komíny, ale také menší stavby jako vodní mlýnky, chlívky či ploty.

18. – 20. 8. 2023
ve Svaté Heleně
v Rumunsku

200 LET SVATÉ HELENY

pátek 18. 8. 2023

Slavnostní mše svatá
Průvod v krojích
Hudba a tanec

sobota 19. 8. 2023

Otevření naučné stezky
Gulášfest
Kulturní program

neděle 20. 8. 2023

Nedělní bohuslužby
Ekumenická pobožnost
Pozdravy hostů
Kulturní program
Představení nových knih
Taneční zábava

Po celou dobu výstava tradičních
krojů a výstava fotografií

Těšíme se na Vás!

Petr Hruza
předseda místní krajské organizace

